
תרגום לא רשמי של דו"ח מספר
A/78/198

**דו"ח ועדת החקירה הבינלאומית העצמאית של האו"ם בנושא השטח
הפלסטיני הכבוש, כולל מזרח ירושלים, וישראל**

I. מבוא ומתודולוגיה

1. בדו"ח הקודם של הוועדה לעצרת הכללית (A/77/328), הוועדה מצאה יסוד סביר להגיע למסקנה כי הכיבוש הישראלי של השטח הפלסטיני הוא כיום מנוגד למשפט הבינלאומי בשל אופיו הקבוע ועקב פעולות שנקטה ישראל לסיפוח חלקים מהשטח דה פקטו ודה יורה. בדו"ח הנוכחי הוועדה התמקדה בשימוש בכוח בשטח הפלסטיני הכבוש ובישראל, תוך בחינה של פעולות ישראל ומדיניותה, ניתוח ההשלכות של השימוש בכוח מבחינה משפטית ומבחינת זכויות אדם, וזיהוי גורמי שורש לאלימות חוזרת והתארכות הסכסוך.
2. הדו"ח מבוסס על ראיונות שנערכו עם מקורות ראשוניים ומשניים עד ליום 31 ביולי 2023, מחקר ממקורות גלויים, פגישות עם בעלי עניין, שימועים פומביים והגשות בכתב שהתקבלו בעקבות קול קורא שפורסם ב-2 בנובמבר 2022.
3. בבחירת מקרים לניתוח מעמיק בדו"ח הנוכחי, זיהתה הוועדה מקרים בולטים שהתרחשו במאי 2021 או לאחריו המייצגים מגמה רחבה יותר. רק מידע שעמד בקריטריונים וברף ההוכחתי של "יסוד סביר להגיע למסקנה" נכלל ונותח בדו"ח הנוכחי.
4. הוועדה שלחה בקשות למידע לישראל, למדינת פלסטין ולארה"ב. מדינת פלסטין סיפקה מידע לוועדה. מישאל ומאמצות הברית לא התקבלה תגובה. בניסוח העמדה הישראלית לגבי הפעולות הנסקרות בדו"ח הנוכחי הוועדה הסתמכה רק על מסמכים רשמיים זמינים ומקורות גלויים בלבד. ישראל ממשיכה לסרב לבקשת הוועדה להעניק לה גישה לשטח או לשטח הפלסטיני הכבוש.

II. מסגרת משפטית

5. הוועדה פירטה את המסגרת המשפטית הבינלאומית החלה בשטח הפלסטיני הכבוש ובישראל בתנאי סמכותה¹ ובדוחותיה הקודמים לעצרת הכללית ולמועצת זכויות האדם.² הוועדה מדגישה כי השטח הפלסטיני הכבוש, לרבות מזרח ירושלים ועזה, והגולן הסורי הכבוש נמצאים כיום תחת תפיסה לוחמתית של ישראל, אשר לגביה חל המשפט הבינלאומי ההומניטרי במקביל למשפט זכויות האדם הבינלאומי.³ הוועדה מדגישה כי שתי המסגרות המשפטיות הללו חלות על אף ההצדקה שמספקת ממשלת ישראל באשר להתנהלותה כהגנה מפני "טרור".⁴ הוועדה סבורה כי פעילות כוחות הביטחון הישראליים בגדה המערבית ובמזרח ירושלים שנבחנו בדו"ח הנוכחי חוסה תחת פרדיגמת אכיפת החוק, הכפופה לדיני זכויות האדם הבינלאומיים, והפעולות בעזה חוסות תחת פרדיגמת פעולות האיבה המוסדרת על ידי המשפט הבינלאומי ההומניטרי ומשפט זכויות האדם הבינלאומי.

השימוש בכוח על-ידי גורמי אכיפת החוק לפי משפט זכויות האדם הבינלאומי

6. ישראל ככוח הכובש מחויבת להשיב ולהבטיח, ככל האפשר, את הסדר והביטחון הציבוריים בשטח הכבוש, ובהתאם לכך היא מוסמכת לבצע פעולות אכיפת חוק, לרבות פעולות שיטור.⁵ שימוש מופרז בכוח או שימוש בכוח בלתי-מידתי הוא אסור, בין היתר, בשל הזכות לחיים, הזכות לשלמות גופנית ונפשית והאיסור על עינויים ועל יחס או עונשים אכזריים, בלתי-אנושיים או משפילים כפי שנקבע באמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, שישראל ומדינת פלסטין צד לה.⁶ בהיעדר מעשי איבה פעילים במקרים שנבדקו, מיישמת הוועדה את מסגרת אכיפת החוק מתוקף משפט זכויות האדם הבינלאומי.⁷ גורמי אכיפת החוק רשאים להשתמש בכוח אך ורק כאשר הוא משרת מטרה לגיטימית של אכיפת חוק, ורק כאשר הוא הכרחי לחלוטין ומידתי.⁸ יש לנקוט באמצעי זהירות סבירים כדי למנוע אובדן חיים ופציעה.

¹ http://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-01/TORs-UN-Independent_ICI_Occupied_Palestinian_Territories.pdf.

² A/77/328, para.7; A/HRC/50/21, paras.14–25.

³ A/77/328, para.7; A/HRC/50/21, paras.16,20; <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf>, para.106.

⁴ The Commission notes that the term "terrorism" is not clearly defined under international law.

⁵ Hague Regulations 1907, Article.43; GCIV, Article.64. See also <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-EN.pdf>, para.178.

⁶ ICCPR, Articles 6(1),7.

⁷ <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>, pp.59,71.

⁸ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principles 4,5; A_RES_34_169, art.3; CCPR/C/GC/36.

7. השימוש בכוח קטלני על ידי גורמי אכיפת החוק, קרי שימוש בנשק חם, מותר רק להגנה עצמית או להגנה על חיי אדם.⁹ בעת שימוש בכלי נשק בנסיבות המותרות לפי המשפט הבינלאומי, על גורמי אכיפת החוק לנהוג באיפוק כדי למזער את הנזק והפגיעה ולשמור על חיי אדם.¹⁰ השימוש בכוח קטלני באכיפת החוק צריך להיות חריג ומותר רק בנסיבות המצומצמות ביותר שנקבעו.

השימוש בכוח במהלך פעולות איבה לפי המשפט הבינלאומי ההומניטרי

8. הוועדה מיישמת את המשפט הבינלאומי ההומניטרי ביחס לתקריות הקשורות לפעולות האיבה. שלושת עקרונות היסוד הם הבחנה, אמצעי זהירות ומידתיות.¹¹

9. עקרון הבחנה מחייב צדדים לסכסוך מזוין להבחין בין אזרחים ואובייקטים אזרחיים מצד אחד, לבין לוחמים ומטרות צבאיות מצד שני.¹² הוא אוסר התקפות ישירות על אזרחים ואוסר אמצעים ושיטות לחימה העלולים להוביל להתקפות חסרות הבחנה.¹³ עקרון אמצעי הזהירות מחייב את הצדדים לנקוט את כל האמצעים האפשריים כדי למזער את אובדן חיי האזרחים ואת הנזק לאובייקטים אזרחיים, לרבות מתן אזהרות מקדימות יעילות לאוכלוסייה האזרחית לפני התקפה.¹⁴ עקרון המידתיות מחייב את הצדדים להבטיח כי האובדן הנלווה של חיי אזרחים והנזק לאובייקטים אזרחיים הצפויים אינם מופרזים בהשוואה ליתרון הצבאי שבהתקפה.¹⁵

10. במידה ואירוע שבתחילתו חלים עליו כללי אכיפת החוק מגיע לרמה של פעולות איבה, פרדיגמת אכיפת החוק לשימוש בכוח ממשיכה לחול על אזרחים שאינם משתתפים ישירות בלחימה. עם זאת, ניתן לתקוף לוחמים ואזרחים המשתתפים ישירות בפעולות האיבה, תוך התחשבות בעקרונות היסוד של המשפט הבינלאומי ההומניטרי ורק למשך הזמן בו הם משתתפים במעשי האיבה.

11. הוועדה מציינת כי ישראל הפנתה לסעיף 51 למגילת האו"ם וטענה להגנה עצמית מפני התקפה חמושה בכדי להצדיק את פעולותיה הצבאיות. בשנת 2004, בית הדין הבינלאומי לצדק קבע כי ישראל אינה מסוגלת להסתמך על סעיף 51 ביחס למתקפה היוצאת מהשטח הפלסטיני הכבוש, בהתחשב בכך שכל השטח נמצא בשליטתה האפקטיבית. הוועדה חוזרת ומדגישה את ההבחנה החשובה בין *jus ad bellum* לבין *jus in bello* ומציינת כי ישראל מחויבת לפעול לפי המשפט הבינלאומי ההומניטרי בכל פעולותיה הצבאיות.¹⁶

III. הפגנות

א. השטח הפלסטיני הכבוש כולל מזרח ירושלים¹⁷

12. פלסטינים המתגוררים בשטח הכבוש מאז 1967 עומדים על זכותם להגדרה עצמית בדרכים שונות, כולל באמצעות הפגנות. הוועדה בחנה את תגובות כוחות הביטחון הישראליים להפגנות אלו וניתחה מקרים שהתרחשו בשנים 2021-2023.

13. במהלך "מבצע שומר החומות" הצבאי, שנערך במשך 11 ימים במאי 2021, השתמשו כוחות הביטחון הישראליים בתחמושת חיה לדיכוי הפגנות שנערכו ברחבי הגדה המערבית ומזרח ירושלים, הרגו 15 פלסטינים, שלושה מהם ילדים, ופצעו 774, בהם 64 ילדים.¹⁸ בהתאם לדיווחים, כוחות הביטחון הישראליים השתמשו בכוח קטלני, לרבות תחמושת חיה, לצורך דיכוי הפגנות כאשר לא נשקפה סכנה לחייהם של אנשי כוחות הביטחון הישראליים או לאזרחים שנכחו במקום.¹⁹ הוועדה מציינת כי השימוש התדיר בכוח מופרז על ידי כוחות

⁹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principle 9.

¹⁰ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principles 5(a),5(b).

¹¹ These principles apply to international and non-international armed conflicts. <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>, Rules 1,7,14,15.

¹² Additional Protocol I to the Geneva Conventions, Article 48. <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>, Rules 1,7, see also Rule.71; <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-EN.pdf>, para.78.

¹³ <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>, Rules 11,12.

¹⁴ Additional Protocol I to the Geneva Conventions, Article.57(2)(a)(ii); <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>, Rule.20.

¹⁵ <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>, Rule.14.

¹⁶ <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf>, paras.138-139.

¹⁷ The use of force by Palestinian duty bearers in the context of demonstrations held in June 2021 following the killing of Nizar Banat was examined by the Commission in A/HRC/53/22.

¹⁸ A/76/333, para.13. The Commission has included disaggregated data when available.

¹⁹ Ibid.

הביטחון הישראליים לדיכוי הפגנות בגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, תועד בדו"חות האו"ם במשך עשרות שנים.

14. באפריל 2022 ובאפריל 2023, השתמשו כוחות הביטחון הישראליים בכוח מופרז כדי לפזר פלסטינים שהתאספו להפגין במסגד אל-אקצא. ב-22 באפריל 2022 פרצו הפגנות אלימות בשעות הבוקר במתחם מסגד אל-אקצא. לפי מידע שאומת על ידי הוועדה, כוחות הביטחון הישראליים, כולל היחידה המשטרתית המיוחדת (ימ"מ) ושירות הביטחון הכללי (שב"כ), נכנסו למתחם מסגד אל-אקצא דבר שעורר הפגנות וקריאות של מפגינים לשמירה על קדושת המסגד. מפגינים פלסטינים התאספו מול שער המוגרבים בכניסה למתחם מסגד אל-אקצא ויידו אבנים לעבר אנשי כוחות הביטחון הישראליים שנכנסו דרך השער כדי להתעמת עם המפגינים. כוחות הביטחון הישראליים השתמשו במספר גדול של כדורי ספוג שחורים בקוטר 40 מ"מ, רימוני הלם וגז מדמיע.²⁰ הדבר גרם לפציעות חמורות לאזרחים, לרבות עיתונאים שניתן היה לזהותם בכירור, ולפחות שני עיתונאים נפצעו. חלק מהמפגינים נפגעו מקליעים מעל קו הברך או המותן. לפי הדיווחים 57 בני אדם נפצעו באותו יום.²¹

15. בתקרית ספציפית נפצע מפגין פלסטיני ממזרח ירושלים, ושבועות לאחר מכן הוא נפטר בבית החולים. בסרטון מהאירוע הוא נראה בורה מכוחות הביטחון הישראליים בתוך מתחם מסגד אל-אקצא ומתמוטט באמצע הריצה.²² הרשויות הישראליות אמרו תחילה כי הקורבן נפל בעת ריצה ונחבל בראשו.²³ עם זאת, גורם ישראלי רשמי הודה מאוחר יותר בראיון לתקשורת כי הקורבן נורה.²⁴ הוועדה אימתה וניתחה את צילומי הוידאו ויש לה יסוד סביר להגיע למסקנה כי הקורבן נפגע מקליע, ככל הנראה כדור ספוג שחור, שהוביל להתמוטטותו על הקרקע. הקורבן אושפז בבית החולים הדסה הר הצופים ולאחר מכן הועבר לבית החולים הדסה עין כרם, שם, לאחר 21 יום בתרדמת, נקבע מותו ב-14 במאי. חקירת האירוע נמשכת על ידי הוועדה. באותו אירוע נורה גם חובש בראשו מכדור ספוג ונפצע בעת שניסה להגיש סיוע.²⁵

16. נוהל הפעלת אמצעים באירועי הפרות סדר של משטרת ישראל שפורסם ביוני 2021,²⁶ מונה 24 אמצעים "פחות מקטלניים" המותרים לשימוש לפיזור הפגנות.²⁷ הנוהל כולל כדורי ספוג כאמצעי לפיזור הפגנות, אך הוראות הפתיחה באש לשימוש באמצעים אלו הושמטו מהנוהל שפורסם.²⁸ הוועדה תיעדה מידע לפיו בשנת 2014 החלה משטרת ישראל להשתמש בכדורי ספוג קשיחים, המכונים "כדורים שחורים" שגרמו לפציעות קשות ביותר לקורבנות.²⁹ האגודה לזכויות האזרח בישראל, ארגון ישראלי לא ממשלתי, תיעדה בין יולי 2014 לאוגוסט 2016, 30 מקרים של פציעות כתוצאה משימוש בכדורי ספוג, מתוכם 17 מקרים של אובדן או נזק לראייה.³⁰ הוועדה מציינת כי שימוש חוקי בכוח ובכלי נשק חייב למוער נוק ופציעה, לכבד ולשמור על חיי אדם.³¹ אמצעים "פחות מקטלניים", אם נעשה בהם שימוש באופן שגורם לפציעה חמורה או למוות, עלולים להוות הפרות חמורות של זכויות אדם.³²

17. בגדה המערבית, הפגנות של פעילים פלסטינים בהן מעורבים יותר מ-10 אנשים מחייבות אישור של המפקד הצבאי אשר ניתן לעתים רחוקות, ולכן הפגנות אלו נתפסות כבלתי חוקיות לפי החוק הצבאי הישראלי.³³ על בסיס זה, ובהתאם לשיקול דעתו של המפקד הצבאי, כוחות הביטחון הישראליים הפעילו בעקביות כוח קטלני כדי לפזר הפגנות, בין אם מדובר בהפגנות אלימות ובין אם לאו.³⁴ לוועדה אין גישה לנוהלי פיזור הפגנות של כוחות הביטחון הישראלי החלים על הגדה המערבית. עם זאת, הוועדה מציינת כי קיימות ראיות משמעותיות

²⁰ Interviews on file. Vice World News "Death of a Protester". <https://youtu.be/pelTbCHYGVs>. See also para 16 of this report.

²¹ <https://www.facebook.com/watch/?v=1856579334549459>.

²² <https://youtu.be/pelTbCHYGVs>.

²³ Document and interviews on file.

²⁴ The official later reportedly retracted the comment. See Interview with Omer Bar-Lev, then Minister of National Security <https://www.vice.com/en/article/bvj8z3/walid-al-sharif-al-aqsa-death-jerusalem>, and Vice World News "Death of a Protester", <https://youtu.be/pelTbCHYGVs>.

²⁵ Interviews and document on file; see also <https://youtu.be/pelTbCHYGVs>.

²⁶ https://www.police.gov.il/menifa/90.220.010.11_3.pdf. The procedure is applicable to occupied East Jerusalem but not to the occupied West Bank, where military law applies.

²⁷ See also A/HRC/40/CRP.2, paras.278-293. See also para 15 above.

²⁸ https://www.police.gov.il/menifa/90.220.010.14_2_P.pdf.

²⁹ see https://www.police.gov.il/menifa/90.220.010.11_3.pdf;

https://www.btselem.org/firearms/20150715_yihya_al_amudi_injured_by_sponge_tipped_bullet;

<https://law.acri.org.il/en/2016/03/16/injuries-caused-by-sponge-bullets-in-east-jerusalem>.

³⁰ <https://law.acri.org.il/en/wp-content/uploads/2016/03/List-of-people-wounded-by-sponge-bullets-July-2014-to-February-2016.pdf>.

³¹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principle 5(b).

³² https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf, section 7.5.

³³ Military Decree 101 of 1967, Articles.1,3(A). The decree only applies to Palestinians and not to settlers.

³⁴ <https://law.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2014/10/right-to-demonstrate-OPT2014.pdf>, p.26.

לכך שכוחות הביטחון הישראליים משתמשים בכוח קטלני, כולל רובים בקליבר קטן, לדיכוי הפגנות גם במצבים שבהם אין איום סביר על חיי אדם.

18. כוחות הביטחון הישראליים עושים שימוש בתחמושת חיה באופן תדיר לפיזור הפגנות בגדה המערבית, לרבות רובי "רוגר"³⁵ עם תחמושת 22LR.³⁶ בנובמבר 2021 פרסם משרד הביטחון הישראלי נתונים המצביעים על כך ש-12 פלסטינים נהרגו מנשק "רוגר" בין 2016 ל-2021, שמונה מהם בשנת 2021 לבדה.³⁷ על אף שכוחות הביטחון הישראלי מודים שהכללים לשימוש ב"רוגר" מקבילים לכללי הפתיחה באש עם תחמושת חיה³⁸ ולמרות תקריות חוזרות ונשנות של הרג מפגינים ומקרים נוספים שבהם חיילים ישראלים נורו למוות מירי דו-צדדי,³⁹ נעשה שימוש ב"רוגר" באופן שגרתי נגד מפגינים בגדה המערבית.⁴⁰ הוועדה מציינת כי יש להשתמש בתחמושת חיה אך ורק במצבים שבהם נשקפת סכנה חמורה לחיי אדם.

19. מספר מפגינים פלסטינים בגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, יידו אבנים לעבר כוחות הביטחון הישראליים החמושים במהלך הפגנות. הוועדה מבינה שרוב המקרים של יידוי אבנים בהקשרים אלה נועדו להביע מחאה כתוצאה מכניסת אנשי כוחות הביטחון הישראליים למקומות פולחן, כפרים ועיירות או במהלך הללויות אנשים שנהרגו על ידי כוחות הביטחון הישראליים או כאמצעי שכיח להבעת מחאה נגד הכיבוש. ההבהרה מחודש ינואר 2023 להוראות הפתיחה באש של הצבא הישראלי ביחס ליידוי אבנים מכירה באופן ברור שלא כל מקרה של יידוי אבנים מהווה "סכנה מיידית וממשית" לחיי החיילים. בהבהרה צוין כי "אסור לבצע ירי לעבר מידי אבנים, אלא במצב של סכנת חיים מיידית וממשית".⁴¹ המסמך מבחין בין מקרים בהם נשקפת סכנת חיים מיידית וממשית, לבין מקרים שבהם אין סכנה. מכיוון שכמעט מחצית מהפלסטינים שנהרגו בין נובמבר 2021 לאוקטובר 2022, בהם כמה ילדים, נהרגו בהקשר של יידוי אבנים. ניתן לטעון כי ההבהרה פורסמה במטרה לצמצם את מספר המקרים האלה (ראו: A/HRC/52/75, פס' 20), הוועדה מציינת כי יידוי אבנים אינו מהווה בדרך כלל איום מידי על חייהם של כוחות צבאיים החמושים ומוגנים באופן משמעותי.⁴² הוועדה הגיעה למסקנה כי ברוב המקרים שבהם כוחות הביטחון הישראליים השתמשו בכוח קטלני נגד מידי אבנים, לא נשקפה סכנת חיים מיידית, והשימוש בכוח קטלני לא היווה תגובה הכרחית או מידתית למעשי המפגינים, ובמיוחד כשמדובר בילדים.

20. רבים מאלה שנהרגו בהפגנות על ידי כוחות הביטחון הישראליים הותקפו משום שהוגדרו כ"מסיתים מרכזיים". הרשויות הישראליות הודו בפומבי בקיומה של מדיניות בדבר ירי חי לעבר "מסיתים מרכזיים" במהלך הפגנות שפרצו בעקבות צעדת השיבה הגדולה בשנת 2018. בהקשר זה דחה בג"ץ עתירה שהתנגדה לשימוש בתחמושת חיה נגד "מסיתים המרכזיים", גם אם לא נשקפה מהם סכנה מיידית.⁴³ בית המשפט קבע כי "שימוש בכוח בעל פוטנציאל קטלני לטובת פיזור הפרת סדר המונית שממנה נשקפת סכנה ממשית ומיידית לחיים, או לשלמות הגוף – היא מותרת בעיקרון, בכפוף להוכחת צורך הכרחי, ולמידתיות". בית המשפט סירב לבחון כיצד יושמו הכללים בשטח, והפנה לחקירות הפנימיות של כוחות הביטחון הישראליים.⁴⁴ בשנת 2019 הבהיר הצבא הישראלי את הגדרתו ל"מסיתים מרכזיים" כ-"אנשים שמכוונים או מורים על פעילויות בתוך הקהל, כגון תיאום

³⁵ 'Ruger' is a colloquial term used by ISF referring to small calibre rifles using small arms .22 LR ammunition.

³⁶ <https://twitter.com/idfonline/status/1660875308818472961>; See also <https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-12043/%D7%A2%D7%95%D7%A0%D7%94-5/132715>.

³⁷

https://twitter.com/gaby_lasky/status/1457313073337864193?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1457313073337864193%7Ctwgr%5E0b3c045f2733c3af99fce20e7a5b489e533e848a%7Ctwcon%5E1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.i24news.tv%2Fen%2Fnews%2Fmiddle-east%2Fpalestinian-territories%2F1636299412-deaths-caused-by-low-caliber-rounds-in-west-bank-rose-in-2021; <https://www.kan.org.il/content/kan/kan-11/p-12043/%D7%A2%D7%95%D7%A0%D7%94-5/132715>.

³⁸ https://www.btselem.org/hebrew/firearms/20090301_use_of_ruger_rifle_in_demonstrations_prohibit; https://www.btselem.org/download/20090702_jag_response_to_letter_on_use_of_ruger_rifles_agains_t_demonstrators_eng.pdf;

<https://www.idf.il/media/nunohb4e/%D7%91%D7%A7%D7%A9%D7%94-%D7%A2%D7%9D-%D7%9E%D7%A2%D7%A0%D7%94-14.pdf>.

³⁹ See e.g. <https://www.maariv.co.il/news/military/Article-875222>.

⁴⁰ Including in situations categorized by ISF as disturbances of the peace. See e.g. <https://twitter.com/idfonline/status/1691324777405771776>.

⁴¹ Document on file.

⁴² The Commission is not aware of a single ISF soldier being killed as a result of stone-throwing.

⁴³ <https://www.lawfaremedia.org/article/supreme-court-israel-dismisses-petition-against-gaza-rules-engagement>.

⁴⁴ HCJ 3003/18, Judgment of 24 May 2018,

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=EnglishVerdicts/18/030/030/k08&fileName=18030030.K08&type=4>. See also A/HRC/40/74, paras.35-36.

המיקום הטקטי והבערת צמיגים, תיאום אנשים שיתרמו למשיכת חלקים מתשתית האבטחה וכדומה".⁴⁵ הוועדה מציינת כי סיווג ותקיפת אדם בגין היותו "מסית מרכזי" אינו מעוגן במשפט זכויות האדם הבינלאומי או במשפט הבינלאומי ההומניטרי.

21. הוועדה מכירה בזכותו של העם הפלסטיני למחות נגד הכיבוש. הוועדה סבורה כי פיזור המפגינים בגדה המערבית על ידי כוחות הביטחון הישראליים צריך להיות בהתאם למסגרת משפט זכויות האדם הבינלאומי המסדירה את אכיפת החוק. הוועדה מודאגת מהעירוב הפסול בין פרדיגמת אכיפת החוק, המוסדרת בדיני זכויות האדם הבינלאומיים, ובין פרדיגמת פעולות האיבה המוסדרת במשפט הבינלאומי ההומניטרי. העירוב הזה מספק הגנה פחותה לאזרחים ולאובייקטים אזרחיים, כאשר הפעולות הן בבירור פעולות אכיפת חוק.

ב. ישראל

22. במהלך 11 הימים של מבצע "שומרי החומות" במאי 2021, פיזרו כוחות הביטחון הישראליים הפגנות בערים מעורבות יהודיות-פלסטיניות תוך שימוש בכוח קטלני. הוועדה בחנה ראיות רבות המצביעות על כך שגם קבוצות של מתנחלים חמושים ואזרחים חמושים אחרים היו מעורבים באופן ישיר בתקיפת פלסטינים ובדיכוי הפגנות, וכי משטרת ישראל נכשלה בהגנה על פלסטינים מפני התקפות כאלה.⁴⁶ מאות פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית נעצרו במהלך סבב ההסלמה במאי 2021 ולאחריו, בעוד מספר קטן משמעותית של יהודים ישראלים נעצרו בגין השתתפות בהתקפות נגד פלסטינים. לפחות 616 אנשים הועמדו לדין; מתוכם, 545 פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית ו-71 יהודים-ישראלים.⁴⁷

23. ב-12 במאי 2021, מוחמד כיואן, פלסטיני בן 17 אזרח ישראל, נורה ונהרג על ידי משטרת ישראל באום אל-פחם, בסמוך למקום שבו התנהלו הפגנות באותה שעה. לאחר חקירה של המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש), ב-15 בספטמבר 2021, נמסר למשפחה כי בחקירה לא נמצאה עדות לעבירה. במח"ש ציינו כי כוחות משטרה רדפו אחרי 'מתפרעים' לתוך חניון, שם נכנסו המנוח ושניים נוספים למכונית ונסעו לכיוון היציאה, תוך שהם פוגעים בשוטר בעת שנמלטו מהמקום. בשלב זה ירה שוטר אחר שני כדורים לעבר הרכב, אחד לגלגלים ואחד לשמשה האחורית, שפגע בכיואן בראש מאחור. מח"ש טענה כי השוטר שירה חש סכנה מיידית מאחר שסבר כי מדובר בפיגוע "טרור" וכי הערכתו מוצדקת.⁴⁸ למרות הצהרה זו, המידע הקיים על המקרה מצביע על כך שהירי התרחש בעת שהרכב התרחק, כאשר השוטר כיוון לפחות כדור אחד לגובה השמשה של המכונית ולא לגלגלים. על בסיס זה לא ניתן היה להצדיק את הירי בטענה של סכנה מיידית לשוטרים.

24. ראש הממשלה נתניהו וגורמים אחרים בממשלת ישראל הגדירו את ההפגנות כ"אירוע לאומני", תוך שהם רומזים שמדובר בטרור, ובכך הדגישו את הרעיון שמדובר במצב הדורש תגובה משמעותית הכוללת את מעורבות הצבא בדיכוי ההפגנות.⁴⁹ הרשויות הישראליות הגישו כתבי אישום נגד 189 בני אדם בגין אישומים הקשורים ל"טרור", בהסתמך על חוק המאבק בטרור משנת 2016, מתוכם 168 פלסטינים עם אזרחות ישראלית.⁵⁰

25. מאז ינואר 2023 התקיימו מדי שבוע הפגנות ברחבי הארץ במחאה על הצעות חוק של ממשלת נתניהו שנועדו להחליש את עצמאות מערכת המשפט.⁵¹ בהתאם לדיווחים, נכון ל-30 ביולי 2023 נפצעו 123 אזרחים ישראלים בהפגנות אלה, רובם מרימוני הלם ומפגיעות ישירות בראש שנגרמו ממכת"זיות שהתיזו סילון מים מטווח קצר ומפרשים על סוסים שרמסו מפגינים. לפי הדיווחים 702 מפגינים נעצרו.⁵² באפריל 2023 פנתה האגודה לזכויות האזרח בישראל למשטרה בדרישה להפסיק להשתמש ברימוני הלם נגד מפגינים, תוך הדגשת האופי הבלתי מדויק של רימוני הלם והפגיעות חסרות ההבחנה שהם גרמו לקבוצות המפגינים.⁵³ האגודה ציינה גם את השימוש הנרחב ברימוני הלם בהפגנות במאי 2021. השימוש בכוח מופרז כנגד התקהלות שאינה אלימה ברובה מפר את חופש ההתקהלות בדרכי שלום ואת האיסור על שימוש מופרז או בלתי מידתי בכוח על-ידי רשויות אכיפת החוק.⁵⁴ ב-6 ביולי 2023 התפטר מפקד משטרת מחוז תל אביב וציין כי הוא הודח מתפקידו

⁴⁵ <https://www.idf.il/en/mini-sites/q-a-concerning-the-violent-riots-and-attacks-occurring-on-the-border-between-gaza-and-israel-during-2018-9/idf-use-of-potentially-lethal-force/>.

⁴⁶ Documents on file.

⁴⁷ https://fs.knesset.gov.il/25/agendasuggestion/25_asg_bg_2622383.pdf.

⁴⁸ Interview and documents on file.

⁴⁹ <https://www.facebook.com/watch/?v=488360188948464>.

⁵⁰ https://fs.knesset.gov.il/25/agendasuggestion/25_asg_bg_2622383.pdf.

⁵¹ See A/HRC/53/22, para.12.

⁵² <https://13tv.co.il/item/news/domestic/internal/sdchi-903644433>.

⁵³ https://01368b10-57e4-4138-acc3-01373134d221.usrfiles.com/ugd/01368b_845936dfeab24e698b4ca6b516729d18.pdf.

⁵⁴ ICCPR art.4,21; <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principles 4,8,12-14; CCPR/C/GC/37, para.17.

בשל חוסר רצונו להשתמש בכוח מופרז נגד מפגינים. הוא מסר הצהרה לפיה "נתקלתי במציאות הזויה (שבה) שקט וסדר הם לא ההישג הנדרש ממני, אלא בדיוק ההיפך".⁵⁵

IV. חיפוש ומעצר

26. כוחות הביטחון הישראליים מבצעים באופן תדיר פעולות חיפוש ומעצר בכדי לעצור פלסטינים בגדה המערבית, פעולות אשר הביאו למוות ופציעת פלסטינים והרס רכוש אזרחי. לווועדה נודע כי פעולות אלו גדלו במספרן, בתדירות ובכוח שנעשה בו שימוש מאז תחילת מבצע "שובר גלים" במרץ 2022 בעקבות מספר התקפות של פלסטינים נגד אזרחים ישראלים.⁵⁶ באפריל 2022 הכריז ראש הממשלה דאז נפתלי בנט כי "אין ולא יהיו מגבלות" על פעולות הכוחות הישראליים.⁵⁷ מנתוני משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) עולה כי שנת 2022 הייתה השנה הקטלנית ביותר עבור פלסטינים בגדה המערבית, מאז החל לאסוף נתונים ב-2005.⁵⁸ זו הייתה גם השנה הקטלנית ביותר עבור ילדים פלסטינים ב-15 השנים האחרונות.⁵⁹ לפי הדו"ח השנתי של מזכ"ל האו"ם לענייני ילדים וסכסוכים מזוינים, בשנת 2022, 34 מתוך 42 ילדים שנהרגו על ידי כוחות הביטחון הישראליים בגדה המערבית, נהרגו באמצעות תחמושת חיה, כולל במהלך פעולות אכיפת החוק ועימותים שהתפתחו (ראו: A/77/895-S/2023/363, פס' 88)

27. ששת החודשים הראשונים של 2023 ממשיכים במגמה זו עם עלייה של 160 אחוז במספר ההרוגים בשטח הפלסטיני הכבוש בהשוואה לתקופה המקבילה ב-2022. 141 פלסטינים, בהם 24 ילדים, נהרגו בגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, בתקופה זו כאשר רובם נהרגו על ידי כוחות הביטחון הישראליים.⁶⁰

מבצע בשכם ב- 22 בפברואר 2023

28. ב-22 בפברואר 2023 ביצעו כוחות הביטחון הישראליים פעילות חיפוש ומעצר בשכם כנגד שלושה פלסטינים החשודים בתכנון וביצוע אירועי ירי נגד כוחות הביטחון.⁶¹ שלושת החשודים הסתתרו בבניין ריק במרכז העיר. הם נהרגו בעקבות חילופי אש עם כוחות הביטחון הישראליים שכללו גם ירי ממקומות סמוכים על ידי חברי ארגונים פלסטינים חמושים.⁶² המבצע הביא להרג של 10 פלסטינים, בהם לפחות שלושה אזרחים ולפציעתם של 453 נוספים ולהרס של רכוש ותשתיות אזרחיים.⁶³

29. בתגובה למבצע התפתחו עימותים נוספים בין תושבים פלסטינים לבין כוחות ישראלים, ולפי הדיווחים כוחות ישראלים ירו תחמושת חיה, קליעי גומי ורימוני גז מדמיע לעבר פלסטינים שחלקם ידו אבנים והשליכו בקבוקי תבערה לעבר הכוחות. בסביבות השעה 13:00 נהרג פלסטיני בן 72 על ידי כוחות ביטחון ישראלים בשכונת אל-קייסריה בעיר העתיקה של שכם.⁶⁴ כאשר שני פלסטינים ניסו לחלץ את גופתו מהכביש, הם נורו על ידי כוחות הביטחון הישראליים ונפצעו. בעת נסיגת כלי הרכב של כוחות הביטחון הישראליים מהאזור, נזרקו עליהם אבנים, סלעים וחפצים נוספים.⁶⁵ בסמוך למרפאה הרפואית "אל רחמה", אחד מכלי הרכב של כוחות הביטחון הישראליים האט את מהירותו ופתח באש לעבר קבוצת פלסטינים שעמדה מול שער המרפאה.⁶⁶ כתוצאה מכך נהרגו שני אזרחים פלסטינים: גבר בן 65 ונער בן 16, ונפצעו שלושה נוספים.

⁵⁵ <https://twitter.com/Reuters/status/1676988123421749248>.

⁵⁶ See e.g. <https://raids.alhaq.org>.

⁵⁷ https://www.gov.il/en/departments/news/spoke_statement080422.

⁵⁸ <https://www.ochaopt.org/poc/8-21-november-2022#:~:text=Measured%20as%20a%20monthly%20average,killed%20so%20far%20this%20year;>

⁵⁹ <https://www.savethechildren.net/news/2022-becomes-deadliest-year-palestinian-children-west-bank-over-15-years-save-children>; <https://www.hrw.org/news/2023/08/28/west-bank-spike-israeli-killings-palestinian-children>

⁶⁰ OCHA OPT Key Facts and Figures, January-June 2023, on file.

⁶¹ <https://www.idf.il/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D/2023/%D7%A4%D7%91%D7%A8%D7%95%D7%90%D7%A8/%D7%A0%D7%98%D7%A8%D7%9C-3-%D7%9E%D7%97%D7%91%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%A9%D7%9B%D7%9D-%D7%A4%D7%A2%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%90%D7%99%D7%95%D7%A9-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%92%D7%95%D7%91-%D7%94%D7%90%D7%A8%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%95%D7%97%D7%9E%D7%99%D7%9D>.

⁶² Interviews on file.

⁶³ <https://www.ochaopt.org/poc/14-27-february-2023>.

⁶⁴ Interviews on file.

⁶⁵ See also <https://www.washingtonpost.com/investigations/interactive/2023/palestine-shooting-nablus-videos>.

⁶⁶ Interviews on file.

30. לפי מספר מקורות, כוחות הביטחון הישראליים ירו לפחות 14 פעמים לעבר הקבוצה שעמדה מול המרפאה. כוחות הביטחון הישראליים טענו שהם השיבו באש לעבר חמוש שירה לעברם ולאחר מכן נמלט לתוך קבוצת האזרחים.⁶⁷ אחרי צפייה בתיאור וידאו מהאירוע, הוועדה אימתה שאדם חמוש ירה לעבר שיירת כוחות הביטחון הישראליים ולאחר מכן נמלט לכיוון המסגד שנמצא באותו בניין של המרפאה. עם זאת, החמוש כבר לא היווה סכנת חיים לכוחות הביטחון הישראליים, שביצעו ירי לעבר אתר אזרחי מובהק אשר בו הסתתרו אזרחים מפני האלימות.⁶⁸ הוועדה מצאה כי השימוש בכוח לא היה מידתי ביחס למטרת אכיפת החוק של המבצע. בנוסף, השימוש בכוח קטלני לא היה הכרחי בהתחשב במספר האזרחים באזור ובכך שאמצעים פחות קטלניים היו זמינים לביצוע המעצרים. הוועדה שבה ומדגישה כי על גורמי אכיפת החוק לנהוג באיפוק כדי להגן על חיי אדם ולמזער נזקים.

מבצע בג'נין ביולי 2023

31. ב-3 ביולי 2023 הכריזו כוחות הביטחון הישראליים על "מבצע בית וגן" במחנה הפליטים ג'נין, במטרה "לסכל תשתיות טרור במחנה הפליטים, לפגוע במחבלים, לעצור מבוקשים, ולסכל מפקדות וחמ"לים, מעבדות מטענים ואמל"ח". כוחות הביטחון הישראליים טענו שלפחות 50 פגיעות 'טרור' יצאו מחנה הפליטים ג'נין מאז תחילת 2023.⁶⁹ זאת לאחר שביוני 2023 נערכו לפחות שני מבצעים 'חיפוש ומעצר' בקנה מידה גדולים בג'נין בהם נתקלו כוחות הביטחון הישראליים בהתנגדות משמעותית.⁷⁰ במהלך המבצע בן היוםיים שנערך ביולי, פתחו כוחות ישראלים בהתקפות אוויריות ופשיטות קרקעיות, במבצע הצבאי הגדול ביותר בגדה המערבית מזה 20 שנה.⁷¹ לפי נתוני משרד הבריאות הפלסטיני, 12 פלסטינים, בהם חמישה ילדים, נהרגו במהלך המבצע ולפחות 143 נפצעו, המספר הגבוה ביותר של הרוגים פלסטינים במבצע בודד בגדה המערבית מאז 2005.⁷² כוחות הביטחון הישראליים טענו כי אף אחד מההרוגים לא היה אזרח,⁷³ וכי במהלך המבצע נעצרו 30 בני אדם.⁷⁴

32. בנוסף לביצוע המעצרים, כפי שצוין לעיל, הונחו כוחות הביטחון הישראליים במטרה ברורה לפגוע במי שהגדירו כ"מחבלים". הוועדה אימתה מקרה אחד במהלך המבצע שבו נהרג נער בן 16 שלא היה חמוש על ידי כוחות הביטחון הישראליים. בהצהרה לעיתון הבריטי "טיימס" טען דובר צה"ל כי הנער היה חמוש בנשק אוטומטי וכי הוא היה לוחם.⁷⁵ סרטון של האירוע, שאומת על ידי הוועדה, מראה כי הוא לא היה חמוש בעת שנהרג. ב-9 ביולי 2023 פרסם הדובר תמונות וצילומי מסך שנאספו על ידי כוחות הביטחון הישראליים כהצדקה לפגיעה בנער. התמונות כללו תמונות של הילד נושא נשק, שפורסמו ברשתות החברתיות. הוועדה

⁶⁷ <https://www.ochaopt.org/poc/14-27-february-2023>.

⁶⁸ Interview on file.

⁶⁹ <https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A4%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%93-%D7%94%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%96/%D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA/2023/%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%9E%D7%97%D7%A0%D7%94-%D7%A4%D7%9C%D7%99%D7%98%D7%99%D7%91%D7%92-%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%98%D7%A8%D7%95%D7%A8-%D7%A4%D7%99%D7%92%D7%95%D7%A2%D7%99%D7%9D-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%9E%D7%90%D7%A1-%D7%92%D7%90%D7%A4-%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%A9%D7%91%D7%9B>.

⁷⁰ See para 35 below.

⁷¹ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/07/israeli-air-strikes-and-ground-operations-jenin-may-constitute-war-crime-un> or <https://www.ohchr.org/en/statements/2023/07/comment-un-human-rights-chief-volker-turk-israeli-palestinian-violence>.

⁷² <https://www.ochaopt.org/content/israeli-forces-operation-jenin-situation-report-1>.

⁷³ <https://twitter.com/IDF/status/1676525337344081921>.

⁷⁴ <https://www.idf.il/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D/2023/%D7%99%D7%95%D7%9C%D7%99/%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%91%D7%92-%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%92%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%9E%D7%90%D7%A1-%D7%92%D7%99%D7%94%D7%90%D7%93-%D7%9B%D7%9C%D7%99-%D7%98%D7%99%D7%A1-%D7%9C%D7%95%D7%97%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%A9%D7%91%D7%9B-%D7%9E%D7%97%D7%A0%D7%94-%D7%A4%D7%9C%D7%99%D7%98%D7%99%D7%9D/>.

⁷⁵ <https://twitter.com/LtColRichard/status/1678154988382560258>.

בחנה את הפרסומים ברשתות החברתיות לפיהם לנער ככל הנראה זיקה לג'יהאד האסלאמי הפלסטיני. לפי המשפט הבינלאומי, זיקה של אדם לארגון חמוש, גם אם מוכחת, אינה יכולה להוות הבסיס היחיד לפגיעה מכוונת באדם ולהריגתו. הוועדה מכירה בכך שרמת האלימות בג'נין בין כוחות הביטחון הישראליים לבין ארגונים חמושים עלתה בשנים האחרונות. עם זאת, לפי משפט זכויות האדם הבינלאומי החל בגדה המערבית, ניתן להשתמש בכוח קטלני כלפי מישהו רק במצבים שבהם נשקפת ממנו סכנת חיים מיידית באותה עת.⁷⁶ יש לנקוט באמצעי זהירות נוספים כאשר אותו אדם הוא ילד.

33. לפי מספר מקורות, במהלך המבצע נחתו רימוני גז מדמיע ורימוני הלם ישראלים בשטח מוסדות רפואיים.⁷⁷ כוחות הביטחון הישראליים גרמו לנזק משמעותי לאובייקטים אזרחיים כגון כבישים, צינור המים המרכזי ורשת החשמל.⁷⁸ בתום המבצע בן היוםיים נותרו רוב חלקי מחנה הפליטים ג'נין ללא חשמל ומי שתייה. לפי משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, 460 יחידות דיור במחנה הפליטים ניזוקו; 23 מהם נהרסו ו- 47 הפכו לבלתי ראויים למגורים.⁷⁹ ההרס הנרחב, לעתים המכונן,⁸⁰ של תשתיות אזרחיות, לרבות כבישים ורשתות מים וחשמל, על ידי כוחות הביטחון הישראליים עלול להוות פשע מלחמה.

34. כוחות ישראלים ביצעו למעלה מ-20 תקיפות אוויריות, באמצעות כלי-טיס בלתי מאוישים חמושים כולל הרמס 450 (המכונה "זיק" על ידי כוחות הביטחון הישראליים⁸¹), נגד מטרות רבות בתוך מחנה הפליטים בג'נין. לאחר התקיפה האווירית החל המבצע הקרקעי של יחידות מובחרות של כוחות הביטחון ושירות הביטחון הישראליים, כולל דובדבן, אגוז, סירת צנחנים, סירת חרוב ומגלן, וכן משמר הגבול והיחידה המיוחדת ללוחמה בטרור של המשטרה (ימ"ם).

35. השימוש ביחידות קרביות ובתקיפות אוויריות במבצע בג'נין והרטוריקה בה השתמשו כוחות הביטחון הישראליים מצביעים על כך שלמבצע היו מטרות רחבות יותר מאשר "חיפוש ומעצר" גרידא.⁸² הדבר משקף את המיליטריזציה הגוברת של מבצעים מסוג זה ואת ההסתמכות הגוברת של כוחות הביטחון הישראליים בגדה המערבית על כוח צבאי רחב היקף. הדבר מצביע גם על התעלמות מוחלטת מהחובה לציית לכללי משפט זכויות האדם הבינלאומי המסדירים את פעולות אכיפת החוק. מיד לפני המבצע בג'נין, ב-19 ביוני 2023, במבצע אחר שנערך בג'נין כנגד שני חשודים, השתמשו כוחות הביטחון הישראליים במסוקים כדי לחלץ את כוחותיהם בעקבות חילופי אש עם ארגונים פלסטינים חמושים ואחרי שהארגונים השתמשו במטעני חבלה. ב-21 ביוני 2023 ביצעו כוחות הביטחון הישראליים סיכול ממוקד נגד שלושה חשודים בג'נין באמצעות כלי טיס בלתי מאויש וחמוש. הוועדה מציינת כי סוג זה של כלי-טיס בלתי מאוישים שימש בעבר לתקיפות אוויריות בעזה.⁸³ הוועדה מודאגת מכך שהרשויות הישראליות מיישמות יותר ויותר את פרדיגמת פעולות האיבה בגדה המערבית, ומדמות את המצב בגדה יותר ויותר לפעולותיהן בעזה.

⁷⁶ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>, principle.9.

⁷⁷ <https://www.ochaopt.org/content/israeli-forces-operation-jenin-flash-update-2>;
<https://twitter.com/MSF/status/1676248475191717890>.

⁷⁸ <https://www.ochaopt.org/content/israeli-forces-operation-jenin-situation-report-1>.

⁷⁹ <https://www.ochaopt.org/content/israeli-forces-operation-jenin-40-cent-households-jenin-refugee-camp-still-lack-access-water-1700-jerusalem>.

⁸⁰ According to ISF statements. See e.g.

<https://www.idf.il/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D/2023/%D7%99%D7%95%D7%9C%D7%99/%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%91%D7%92-%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%92%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%9E%D7%90%D7%A1-%D7%92%D7%99%D7%94%D7%90%D7%93-%D7%9B%D7%9C%D7%99-%D7%98%D7%99%D7%A1-%D7%9C%D7%95%D7%97%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%A9%D7%91%D7%9B-%D7%9E%D7%97%D7%A0%D7%94-%D7%A4%D7%9C%D7%99%D7%98%D7%99%D7%9D>.

⁸¹ <https://www.iaf.org.il/217-24418-he/IAF.aspx>.

⁸² See paras 31-32 in this report.

⁸³ <https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%96%D7%A8%D7%95%D7%A2-%D7%94%D7%90%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A8-%D7%95%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%9C/%D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA/2022/%D7%9E%D7%A2%D7%A8%D7%9A-%D7%94%D7%9B%D7%98%D7%9E%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%A0%D7%97%D7%A9%D7%A4%D7%AA-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%94-52-%D7%96%D7%99%D7%A7/>; <https://www.youtube.com/watch?v=V-H6KpdGZv4&t=3s>.

החזקת גופות

36. הרשויות הישראליות מחזיקות גופות של לוחמים שנפטרו או של אנשים שנחשדו כי היוו סכנה לביטחון ישראל. נכון לעכשיו, הרשויות הישראליות מחזיקות את גופותיהם של 142 פלסטינים, בהם 14 קטינים וחמש נשים.⁸⁴ הרשויות בפועל בעזה מחזיקות בגופותיהם של שני חיילים ישראלים.⁸⁵ הרשויות הישראליות מחזיקות באופן שגרתי בגופותיהם של מי שנהרגו במבצעי חיפוש ומעצר ומי שנהרגו במתקפות נגד ישראלים, לרבות גופות ילדים, כקלפי מיקוח לצרכי משא ומתן.⁸⁶ ב-2020 הסביר שר הביטחון דאז, נפתלי בנט, את המדיניות בכך: "אנחנו אוגרים גופות מחבלים כדי להכאיב ולהפעיל לחץ על הצד השני".⁸⁷

37. מדיניות זו גורמת לטראומה קשה למשפחות. יש לה השפעה מגדרית מיוחדת על קרובות משפחה. קרובת משפחה אחת סיפרה לוועדה כי אלמנות מתמודדות עם קשיים בכל המישורים, הכלכלי, החברתי והרגשי. אתגרים אלה יותר מהמירים כאשר לא נמסר מספיק מידע על מיקום הגופות, והמשפחות נתקלות בקשיים ברישום מקרי המוות. אלמנה פלסטינית תיארה את הטראומה שחוותה כשגופת בעלה הוחזרה בשנת 2021 למשפחה הלא נכונה בשקית ניילון ממוספרת, ולאחר מכן הוחזרה לישראל מבלי שהרשויות יספקו לה כל מידע. משפחות תיארו מדיניות זאת כחלק ממדיניות הכיבוש הישראלית שמפצלת את העם הפלסטיני ומענישה אותו בצורה קולקטיבית. החזקת הגופות מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי המנהגי המחייב את הצדדים "לעשות מאמץ לסייע להחזרת גופות הנפטרים על פי בקשת הגורם שאליו הם משתייכים או על פי בקשת קרוביהם".⁸⁸

מבט מגדרי

38. פחות נשים וקטינות נהרגות ונפצעות על ידי כוחות הביטחון הישראלים בהשוואה לגברים וקטינים. יש להבין זאת בהקשר החברתי בשטח הפלסטיני הכבוש, שבו נשים וילדות משתתפות בתדירות נמוכה יותר במרחב הציבורי (ראו: A/HRC/40/CRP.2, פס' 592-598). דינמיקה מגדרית זו יוצרת נטל בלתי מידתי על נשים שנאלצו להפוך למפנסות עיקריות כאשר גברים נהרגים, נפצעים או נעצרים וכאשר הם גם מטפלות בבני משפחה פצועים, מה שמדגיח את האופנים השונים של אפליה ואליומות כלפי נשים וילדות פלסטיניות השלובים זה בזה. (ראו: A/HRC/35/10)

המקרה של שירין אבו עאקלה

39. הוועדה אספה, ניתחה ושומרת ברשותה מידע רלוונטי הקשור להריגתה של שירין אבו עאקלה, עיתונאית פלסטינית-אמריקאית שעבדה ברשת אלג'זירה, ונורתה למוות ב-11 במאי 2022 בג'נין. הוועדה ניהלה חקירה ממקורות גלויים; אספה ושומרת ברשותה סרטונים, תמונות, דוחות ופוסטים ברשתות החברתיות; וסקרה את החקירות שנערכו על ידי אתר Bellingcat,⁸⁹ סוכנות הידיעות סי אן אן,⁹⁰ אסושייטד פרס,⁹¹ וושינגטון פוסט,⁹² ניו יורק טיימס,⁹³ הארגונים אל-חק וארכיטקטורה פורנזית,⁹⁴ אל-ג'זירה⁹⁵ והוועדה להגנה על עיתונאים.⁹⁶ בנוסף, שמונה אנשים העידו בשימועים הפומביים של הוועדה בנובמבר 2022 ובמרץ 2023. הוועדה שלחה בקשות רשמיות למידע לממשלת ישראל, למדינת פלסטין ולארה"ב, אך לא קיבלה תשובה מממשלת ישראל או מארה"ב.

40. בהתבסס על חקירתה להלן העובדות המרכזיות שהתרחשו בבוקר של ה-11 במאי 2022. בסביבות השעה 05:00 בבוקר נכנסו חיילי כוחות הביטחון הישראלים לג'נין כדי לעצור את בני משפחת אל-חוסארי בביתם בשכונת ג'בריא. עובדי סוכנות התקשורת, לרבות עלי סמודי (מפיק עצמאי של אל-ג'זירה), מג'די

⁸⁴ Documents on file.

⁸⁵ A/76/333, para.41.

⁸⁶ Documents and interview on file. See also A/HRC/53/59, paras.75-78; https://www.dci-palestine.org/no_closure_for_palestinian_families_waiting_for_their_childs_remains; and <https://www.jlac.ps/en/Article/888/The-Warmth-of-our-Sons>; <https://www.adalah.org/en/content/view/9865>.

⁸⁷ <https://103fm.maariv.co.il/programs/media.aspx?ZrqvnVq=HLJFGH&c41t4nzVQ=FJE>.

⁸⁸ [https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1, Rule 114; Fourth Geneva Convention, art.130; Additional Protocol I, Articles 34\(2\)-\(3\)](https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1, Rule 114; Fourth Geneva Convention, art.130; Additional Protocol I, Articles 34(2)-(3)).

⁸⁹ <https://www.bellingcat.com/news/mena/2022/05/14/unravelling-the-killing-of-shireen-abu-akleh>.

⁹⁰ <https://edition.cnn.com/2022/05/24/middleeast/shireen-abu-akleh-jenin-killing-investigation-cmd-intl/index.html>.

⁹¹ <https://apnews.com/article/politics-west-bank-middle-east-israel-8df6c999627efcef2fe0ca2b401e7a2c>.

⁹² <https://www.washingtonpost.com/investigations/interactive/2022/shireen-abu-akleh-death>.

⁹³ <https://www.nytimes.com/2022/06/20/world/middleeast/palestian-journalist-killing-shireen.html>.

⁹⁴ <https://forensic-architecture.org/investigation/shireen-abu-akleh-the-targeted-killing-of-a-journalist>.

⁹⁵ <https://www.aljazeera.com/program/fault-lines/2022/12/1/the-killing-of-shireen-abu-akleh>.

⁹⁶ <https://cpj.org/reports/2023/05/deadly-pattern-20-journalists-died-by-israeli-military-fire-in-22-years-no-one-has-been-held-accountable>.

בנורה (צלם אל-ג'זירה), שדה חנאיישה (עיתונאית) ושירין אבו עאקלה, התאספו בכיכר אל-עאודה ברחוב בלאט אל-שוהדא בסביבות 06:24 בבוקר כדי לסקר את האירועים. העיתונאים לבשו אפודי מגן כחולים שעליהם הכתובת PRESS ("עיתונות" באנגלית) וקסדות. באזור נכחו אזרחים פלסטינים, אך האזור היה שקט ולא היו עימותים או יריות בסביבה הקרובה. העיתונאים החלו לצעוד מערבה ברחוב בלאט אל-שוהדא לכיוון צומת "רחוב המחנה החדש". שיריה של כוחות הביטחון הישראליים הייתה במקום כ-200 מטרים דרומה ב"רחוב המחנה החדש". חנאיישה וסאמודי הצהירו שניהם שהנוהג המקובל להזדהות כעיתונאים בפני כוחות הביטחון הישראליים הינו הצגת אפודי מגן שלהם שעליהם הכתובת "PRESS". לוועדה נמסר כי בדרך כלל, אם כוחות הביטחון הישראליים אינם מעוניינים שהעיתונאים יתקרבו, החיילים יגיבו בזריקת גז מדמיע או רימוני הלם או בירי על הקרקע בקרבת העיתונאים כאזהרה. באותו בוקר אותם עיתונאים לא קיבלו אזהרה כלשהי.

41. בשעה 06:31 בבוקר החלו העיתונאים, ובהם אבו עאקלה, לצעוד דרומה ב"רחוב המחנה החדש" לכיוון השיריה של כוחות הביטחון הישראליים. כמה שניות לאחר מכן נורו שש יריות כפי שתועד בסרטון שניתחה הוועדה. כשסמודי רץ חזרה לכיוון רחוב בלאט אל-שוהדא, עדי ראייה שמעו את אבו עאקלה צורחת: "עלי נפגע! עלי נפגע!" סמודי נמלט למכונית סמוכה ופונה מאוחר יותר לבית החולים. כעשר שניות לאחר מכן נשמעו שבע יריות נוספות. חנאיישה תפסה מחסה ליד חומת בטון מאחורי העץ שליד אבו עאקלה. היא ראתה את אבו עאקלה נופלת על הקרקע. כמה שניות לאחר מכן נשמעו שלוש יריות נוספות, ומישהו צעק "שירין! אמבולנס, אמבולנס! תישארי איפה שאת, אל תזוזי, אל תזוזי". חנאיישה נשארה מאחורי העץ ליד חומת בטון שליד אבו עאקלה וצעקה שירו בראשה של אבו עאקלה. אבו עאקלה נותרה ללא תנועה, כשפניה כלפי מטה לכיוון הקרקע.

42. שריף אל-עזב, תושב ג'נין, שהיה במקום, טיפס על חומת הבטון וניסה להזיז את אבו עאקלה למקום בטוח. ירייה נוספת נשמעה ואל-עזב תפס מחסה. אל-עזב סייע לחנאיישה לטפס מעל חומת הבטון למקום בטוח וחזר לאבו עאקלה, שעדיין הייתה ללא תנועה. כשהחל להרים את אבו עאקלה, נשמעו שתי יריות נוספות והוא התכופף לתפוס מחסה. כשהרים את אבו עאקלה, היא נותרה ללא תנועה ודם כיסה את ראשה ושערה. אל-עזב ואחרים הכניסו את אבו עאקלה למכונית ולקחו אותה לבית החולים אבן סינא. מותה של אבו עאקלה נקבע בבית החולים.

43. מאוחר יותר באותו היום פרסם משרד החוץ הישראלי סרטון בו נכתב "סביר להניח שטרוריסטים פלסטינים, שיריים ללא הבחנה, פגעו בעיתונאית אל-ג'זירה שירין אבו עקלה".⁹⁷ יומיים לאחר מכן, פרסמו כוחות הביטחון הישראליים ממצאי חקירה ראשונית של האירוע לפיהם לא ניתן לקבוע באופן חד משמעי מהו מקור הירי שפגע והרג את אבו עאקלה. הם סיפקו שני תרחישים אפשריים: הראשון הוא שירי של "מאות כדורים" על-ידי חמושים פלסטינים ממספר מוקדים הוא מקור אפשרי לירי שפגע באבו עאקלה והרג אותה; ותרחיש שני שבו טענו כי במהלך חילופי אש בין חמושים פלסטינים לחיילי כוחות הביטחון הישראליים, אבו עאקלה שעמדה בסמוך מאחורי חמוש פלסטיני, נפגעה מאש של חייל כוחות הביטחון הישראליים שירה לעבר החמושים הפלסטינים.⁹⁸ ביולי 2022 הצהיר מתאם הביטחון של ארה"ב כי אינו יכול להגיע למסקנה חד משמעית בדבר מקור הקליע שהרג את אבו עאקלה; בנוסף, לאחר בחינת חקירת כוחות הביטחון הישראליים וחקירת הרשות הפלסטינית, נמצא כי הירי מעמדות כוחות הביטחון הישראליים הוא שהיה אחראי ככל הנראה למותה של אבו עאקלה, אך לא היה זה ירי מכוון.⁹⁹ ב-5 בספטמבר 2022 פרסמו כוחות הביטחון הישראליים את המסקנות הסופיות בנוגע לחקירה בהם כתבו כי אמנם לא ניתן לקבוע באופן חד משמעי מהו מקור הירי שהרג את אבו עאקלה, אך קיימת סבירות גבוהה שאבו עאקלה נפגעה בשוגג מירי כוחות הביטחון הישראליים לעבר חמושים פלסטינים במהלך חילופי אש.¹⁰⁰ הדו"ח חזר על שתי האפשרויות כפי שצוינו בחקירה הראשונית. הפרקליט הצבאי הראשי קבע כי אין חשד לביצוע עבירה פלילית המצדיקה פתיחה בחקירת מצ"ח. הרשות הפלסטינית ערכה חקירה משלה שכללה גם ניתוח לאחר המוות ובדיקה פורנזית של הקליע. בדו"ח נכתב כי סיבת המוות הייתה "קרע ברקמת המוח שנגרם מפציעת ירי חודרנית לתוך חלל הגולגולת". בדו"ח זיהו את התחמושת ואת סוג הרובה שבו נעשה שימוש והגיעו למסקנה כי הירי שבוצע על ידי כוחות הביטחון הישראליים, שממנו נהרגה אבו עאקלה, נורה במכוון לאזור פלג גופם העליון של העיתונאים ובכוונה להרוג. בנובמבר 2022 הודיע משרד המשפטים האמריקאי למשרד המשפטים הישראלי כי לשכת החקירות הפדרלית בארה"ב פתחה בחקירת המקרה. ב-6 בדצמבר 2022, בתגובה לפניית אל-ג'זירה לבית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג לחקור את מותה של אבו עאקלה, הצהיר ראש הממשלה דאז יאיר לפיד: "אף אחד לא יחקור את חיילי צה"ל ואף אחד לא יטיף לנו על מוסר לחימה, בטח לא רשת אל ג'זירה".¹⁰¹

44. הוועדה ניתחה את כל הראיות שאספה הקשורות למקרה ההרג, ויש לה יסוד סביר להגיע למסקנה כי: (א) לפני הירי באבו עאקלה, האזור בכיכר אל-עאודה ובסביבתו, ברחוב בלאט אל-שוהדא ו"רחוב המחנה החדש", היה רגוע ולא היו בו עימותים או ירי; (ב) לא היו באזור פלסטינים חמושים בטווח הראייה; (ג) אבו עאקלה והעיתונאים לבשו אפודים וקסדות עם הכיתוב "PRESS" שזיהו אותם בבירור כעיתונאים; (ד) זמן

⁹⁷ https://twitter.com/IsraelMFA/status/1524279111547596805?itid=lk_inline_enhanced-template.

⁹⁸ <https://idfanc.activetrail.biz/ANC13-5202201>.

⁹⁹ <https://www.state.gov/on-the-killing-of-shireen-abu-akleh>.

¹⁰⁰ <https://www.idf.il/en/articles/2022/final-conclusions-of-shireen-abu-akleh-investigation>.

¹⁰¹ <https://www.gov.il/en/departments/news/spoke-hague061222>.

סמוך לפני הירי באבו עאקלה לא התנהלו חילופי אש ולא ניתנו אזהרות מצד צה"ל; (ה) השיירה של כוחות הביטחון הישראליים הייתה ממוקמת כ-200 מטרים דרום לאבו עאקלה, ב"רחוב המחנה החדש"; (ו) הירי בוצע מהאזור שבו עמדה השיירה של כוחות הביטחון הישראליים; (ז) הירי כוון לעבר פלג גופם העליון של העיתונאים; (ח) לאחר שנורתה אבו עאקלה ונותרה על הקרקע, כשפניה כלפי מטה וללא תזוזה, האיש שניסה לחלץ אותה נורה גם הוא.

45. הוועדה פעלה לזהות את היחידה הצבאית שהייתה מעורבת בהריגת אבו עאקלה, בהתבסס על בדיקה פורנזית של חומר ממקורות גלויים, לרבות סרטונים של כוחות הביטחון הישראליים שפורסמו באתר האינטרנט בקשר למבצע "שובר גלים" בג'נין. החקירה ממקורות גלויים נערכה בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים לחקירות ממקורות גלויים דיגיטליים, כאשר ראיות שנשמרו באופן פורנזי עברו בדיקות טכניות שכללו אימות וידאו, איחור מיקום גיאוגרפי וזמן הצילום, וניתוח השוואתי תמונה אחר תמונה ("frame-by-frame"). מדינת ישראל לא שיתפה פעולה עם החקירה ולא נענתה לבקשת הוועדה לספק מידע. בהתבסס על חקירתה, לוועדה יש יסוד סביר להגיע למסקנה שיחידת דובדבן של כוחות הביטחון הישראליים השתתפה בפעולה בג'נין ב-11 במאי 2022 וכי סביר להניח שחיילי יחידת דובדבן היו ברכב שממנו נורתה הירייה שהביאה למותה של אבו עאקלה. הוועדה גם זיהתה את שמו של מי שהיה מפקד יחידת דובדבן במאי 2022.

46. במהלך פעולות אכיפת חוק, שימוש בכוח קטלני מותר אך ורק לצורך הגנה עצמית או להגנה על חיילים אחרים. במקרה של אבו עאקלה, הוועדה הגיעה למסקנה, ללא צל של ספק, שאבו עאקלה והעיתונאים האחרים לא היוו סכנה מיידית למוות או לפגיעה חמורה לאף אחד, וכי לא היה ירי שמקורו במיקום בו עמדה אבו עאקלה או בקרבתה. לוועדה יש יסוד סביר להסיק שכוחות הביטחון הישראלי השתמשו בכוח קטלני ללא הצדקה תחת משפט זכויות האדם הבינלאומי, והפרו בכוונה או בפזיזות את הזכות לחיים של שירין אבו עאקלה.

47. בנסיבות של כיבוש, הרג מכוון של אדם מוגן מהווה הפרה חמורה לסעיף 147 של אמנת ג'נבה הרביעית ופשע מלחמה.¹⁰² אבו עאקלה ועיתונאים אחרים, שזוהו בבירור כעיתונאים, הם אנשים מוגנים. בנוסף, לפי דוקטרינת האחריות הפיקודית, מפקד צבאי עשוי לשאת באחריות פלילית לפשעים שבוצעו על ידי הכפופים לו תחת פיקודו ושליטתו האפקטיביים, כאשר המפקד ידע או היה עליו לדעת כי הכפופים לו מבצעים פשעים והוא לא מנע את ביצוע הפשעים ולא העביר את העניין לרשויות המוסמכות לחקירה ולהעמדה לדין.¹⁰³

V. סבבים חוזרים ונשנים של הסלמה ופעולות איבה בעזה

48. כוחות הביטחון הישראליים ביצעו פלישות צבאיות ותקיפות אוויריות חוזרות ונשנות בעזה לפני ומאז שישראל ישמה את תוכנית ההתנתקות בשנת 2005. כוחות הביטחון הישראליים ביצעו לפחות חמישה מבצעים צבאיים רחבי היקף (2006, 2008-2009, 2012, 2014 ו-2021) באמצעות פלישות קרקעיות ו/או הפגזות ארטילריות כבדות ותקיפות באמצעות טילי אוויר-קרקע באחד האזורים הצפופים ביותר בעולם. כמו כן ניהלו כוחות הביטחון הישראליים תקיפות אוויריות ממוקדות במטרה להרוג אנשים ספציפיים הקשורים לחמאס ולג'האד האסלאמי הפלסטיני (כולל בשנים 2012, 2019, 2022 ו-2023). אלימות בגבולותיה היבשתיים והימיים של עזה חוזרת מעת לעת, לרבות בהפגנות "צעדת השיבה הגדולה" ב-2018 לאורך גדר המערכת.¹⁰⁴

49. פלישות והתקפות אלה הן חלק מההקשר הרחב יותר של הכיבוש הישראלי והמצור על עזה. מדיניות הכיבוש של ישראל, שתוארה בהרחבה בדו"ח הקודם של הוועדה לעצרת הכללית, וכוללת למשל אפליה שיטתית, סביבה מאיימת, הרחבת התנחלויות ופטור מעונש לאלימות מתנחלים, פינויים ועקירתם של פלסטינים מבתיהם, כמו גם המצור בן 16 השנים על עזה. כל אלה שימשו כרקע וכגורם שהוביל להתקפות על עזה.¹⁰⁵ המצור, שמהווה ענישה קולקטיבית נגד תושבי עזה, החליש משמעותית את יכולתם של האוכלוסייה והמגזר הציבורי להגיב להרס שנגרם על ידי התקפות חוזרות ונשנות. יותר מ-600 אלף בני אדם נעקרו מבתיהם כתוצאה מכך.¹⁰⁶ השלכות העקירה, המוות ופגיעתם של בני משפחה הן שליליות במיוחד עבור נשים, אשר מצבן מוחמר בעקבות המאפיינים המגדריים של מצוקה כלכלית והסיכון המוגבר לאלימות מינית ולאלימות מבוססת מגדר. העקירה תרמה גם לאובדן הגישה של ילדים לחינוך, לטיפול רפואי ולשירותים חיוניים אחרים.

50. לפי משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מאז תחילת שנת 2008 נהרגו בעזה מפלישות ומהתקפות של כוחות הביטחון הישראליים 2,749 אזרחים פלסטינים, בהם 388 נשים, 240 ילדות ו-606 ילדים. 2,198 מתוכם נהרגו כתוצאה מתקיפות אוויריות ישראליות ו-393 מתחמושת חיה.¹⁰⁷ כמו כן 62,850 בני אדם נפצעו (בהם 7,214 נשים, 1,749 ילדות ו-14,653 ילדים). לפי הדיווחים, יותר מ-52 אלף בתים

¹⁰² Rome Statute, art.8(2)(a)(1).

¹⁰³ Rome Statute, art.28(a).

¹⁰⁴ A/HRC/40/CRP.2.

¹⁰⁵ See A/77/328. See also A/HRC/49/83; S/2021/584; A/HRC/46/63, para.7; A/HRC/50/21, para.69.

¹⁰⁶ See A/HRC/29/52, para.23; <https://www.ochaopt.org/content/overview-november-2021>.

¹⁰⁷ <https://www.ochaopt.org/data/casualties>.

נהרסו לחלוטין או חלקית, ויותר מ-1,500 מתקני חינוך ניזוקו, בנוסף לנזק שנגרם לתשתיות קריטיות החיוניות למערכות הבריאות, האנרגיה, התעשייה, המסחר, התקשורת והחקלאות בעזה.¹⁰⁸

51. מאז שנת 2008 ביצעו ארגונים פלסטינים חמושים, באופן חסר הבחנה, לעבר ישראל יותר מ-20,000 שיגורים, לרבות רקטות ופצצות מרגמה, שגרמו למותם של יותר מ-35 אזרחים בישראל¹⁰⁹ ולפציעתם של 3,230 אזרחים נוספים.¹¹⁰ גדודי עז א-דין אל-קסאם ואל-קודס הודו כי תקפו ערים ועיירות בישראל.¹¹¹ לפי הנתונים של הרשויות הישראליות, מאז 2021 ניזוקו 4,508 מבנים בישראל כתוצאה מכך.¹¹² מתקפות אלה גרמו חרדה מתמדת, טראומה ומתח לתושבי האזורים הנפגעים בישראל, במיוחד אלה החיים בסמוך לעזה.¹¹³ במהלך השנים שיפרו הארגונים החמושים באופן משמעותי את יכולתם מבחינת הטווח ומלאי הנשק, והדבר בא לידי ביטוי בקצב אש מוגבר ובטווחים ארוכים יותר של עד 250 ק"מ, אם כי עדיין חסרות להם יכולות דיוק.¹¹⁴ ארגונים פלסטינים חמושים עשויים גם להיות אחראים להריגתם של לפחות 34 פלסטינים בעזה, בהם ארבע נשים, 11 ילדים ו-4 ילדות, מפגיעת רקטות שנפלו בעזה במאי 2021 ובאוגוסט 2022.¹¹⁵

52. פגיעה מכוונת באוכלוסייה אזרחית וירי חסר הבחנה של תחמושת הם פשעי מלחמה. הפרקליט הצבאי הראשי הישראלי נכשל בהבטחת צדק לקורבנות ומיצוי הדין באופן משמעותי עם האחראים למרות החומרה של אירועים רבים הקשורים לעזה.¹¹⁶ המרכז הפלסטיני לזכויות האדם הגיש 1,067 תלונות פליליות לפרקליט

¹⁰⁸ <https://www.mezan.org/en/page/20/Destruction-of-Residential-Houses;>
<https://www.mezan.org/uploads/files/16381763051929.pdf>, pp.26-28;
<https://www.safeguardinghealth.org/sites/shcc/files/SHCC%25202021%2520Unrelenting%2520Violence%2520FINAL.pdf>, p.72.

¹⁰⁹ Data on file. These only include people killed as a result of direct hits.

¹¹⁰ <https://www.ochaopt.org/data/casualties>.

¹¹¹ [https://www.alqassam.ps/arabic/%D8%A8%D9%8A%D8%A7%D9%86%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D9%84%D8%A7%D8%BA%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D8%A7%D9%85/5493/%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%B1%D9%81%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B4%D8%AA%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%AA%D9%86%D9%81%D8%B0-%D8%B9%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%AB%D8%A3%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%AD%D8%B1%D8%A7%D8%B1-%D8%B1%D8%AF%D8%A7-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%AC%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D9%84%D8%A7%D9%84.](https://www.alqassam.ps/arabic/%D8%A8%D9%8A%D8%A7%D9%86%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D9%84%D8%A7%D8%BA%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D8%A7%D9%85/5493/%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%B3%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%AF%D8%B3-%D9%86%D8%B5%D8%B1%D8%A9-%D9%84%D8%A3%D9%87%D9%84%D9%86%D8%A7-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AF%D9%8A%D9%86%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%AF%D8%B3%D8%A9;)

¹¹² <https://www.gov.il/he/departments/news/sa060621-1;>
<https://www.gov.il/he/departments/news/sa100822-3;>
<https://www.gov.il/he/departments/news/sa120523-3.;>
<https://www.phr.org.il/%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%92-%D7%9C%D7%9E%D7%96%D7%97-%D7%95%D7%A8%D7%9C%D7%90-%D7%94%D7%9B%D7%A8%D7%94-%D7%91%D7%98%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%94-%D7%9E%D7%AA%D7%9E%D7%A9%D7%9B%D7%AA-%D7%A9%D7%9C>

¹¹³ <https://www.gov.il/en/Departments/General/operation-guardian-of-the-walls-10-may-2021;>
<https://www.terrorism-info.org.il/en/escalation-from-the-gaza-strip-operation-guardian-of-the-walls-summary/> [https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-escalation-hostilities-3-june-2021;](https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-escalation-hostilities-3-june-2021)
<https://www.phr.org.il/%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%92-%D7%9C%D7%9E%D7%96%D7%97-%D7%95%D7%A8%D7%9C%D7%90-%D7%94%D7%9B%D7%A8%D7%94-%D7%91%D7%98%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%94-%D7%9E%D7%AA%D7%9E%D7%A9%D7%9B%D7%AA-%D7%A9%D7%9C>

¹¹⁴ Document on file.

¹¹⁵ A/HRC/49/83, para.11; A/HRC/52/75, para.10.

¹¹⁶ A/HRC/49/25, paras.8,10. See

<https://www.idf.il/media/xopltjsi/%D7%9E%D7%A2%D7%A0%D7%94-%D7%9C%D7%91%D7%A7%D7%A9%D7%94-%D7%91%D7%A0%D7%95%D7%A9%D7%90-%D7%90%D7%9B%D7%99%D7%A4%D7%AA-%D7%94%D7%97%D7%95%D7%A7>

הצבאי הראשי ו-2,891 תלונות אזרחיות בעניין פיצויים למשרד הביטחון הישראלי בגין הרג ופציעת פלסטינים בעזה במהלך מספר התקפות מאז שנת 2008. 273 תלונות הועברו לבריור נוסף באמצעות מנגנון המטכ"ל לבדיקת עובדות שהוקם בשנת 2014. לא ידוע לוועדה על אמצעים כלשהם שנקטו על ידי מדינת פלסטין כדי לחקור ולהעמיד לדין הפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בידי ארגונים פלסטינים חמושים.

53. האסטרטגיה הישראלית של ביצוע פלישות חוזרות ונשנות לעזה כדי להחליש ארגונים פלסטינים חמושים כונתה כ"כיסוח הדשא" על ידי מספר גורמים ישראלים רשמיים.¹¹⁷ לעיתים קרובות מצדיקות הרשויות הישראליות את הפעולות בעזה בנימוקים ביטחוניים ובצורך להגן על ישראל מפני ירי רקטות של ארגונים פלסטינים חמושים.¹¹⁸ יותר ויותר גורמים ישראלים רשמיים הודו בשימוש במתקפות מניעה שנועדו להרתעה, לרבות במבצעים בשנים 2022 ו-2023.¹¹⁹

54. בין ה-10 ל-21 במאי 2021 ביצעו כוחות הביטחון הישראליים את המתקפה הגדולה ביותר מאז 2014, באמצעות תקיפות אוויריות ובהפגזות מהיבשה ומהים בתגובה לירי רקטות שירו ארגונים חמושים בעזה.¹²⁰ על פי דיווחי האו"ם, חמאס והג'יהאד האסלאמי הפלסטיני ירו לעבר ישראל 3,240 רקטות ו-1,158 פצצות מרגמה, כאשר כוחות הביטחון הישראליים ירו 1,768 טילים ו-2,455 פגזים לעבר עזה. ההסלמה פרצה בעקבות הפגנות נגד מדיניות הכיבוש כגון פינויים והפקעת נכסים בירושלים המזרחית.¹²¹ מבצע שומר חומות הוגדר על ידי הרשויות הישראליות כמבצע שנועד לפגוע בארגונים חמושים ובתשתיות צבאיות.¹²² על פי דיווחי האו"ם, בסבב ההסלמה נהרגו לפחות 241 פלסטינים, בהם 60 ילדים ו-38 נשים, ועשרה אזרחים ותושבים ישראלים, בהם שלוש נשים, ילד וילדה. לפחות 18 פלסטינים, בהם חמישה ילדים, ילדה אחת ושלוש נשים, נהרגו ככל הנראה מירי רקטות על ידי ארגונים חמושים פלסטינים שנפלו בתוך עזה.¹²³

55. ב-16 במאי 2021 ביצעו כוחות הביטחון הישראליים כ-150 תקיפות אוויריות בעזה, שכוונו לעבר שכונת א-רימאל ולרחוב אל-וחדה, אזור מאוכלס בצפיפות במרכז העיר עזה. בסביבות השעה 01:00 בבוקר כ-25 עד 30 תקיפות פגעו באזור ברצף מהיר,¹²⁴ וגרמו להרס מוחלט של שלושה בנייני מגורים השייכים למשפחות אבו אל-עוף ואל-קולאק ברחוב אל-וחדה. עדי ראייה דיווחו לוועדה כי לדיירים במבנים לא ניתנו אזרחות מוקדמות.¹²⁵ לפחות 44 אזרחים נהרגו בהתקפות הללו, בהם 18 ילדים (תשע בנות ותשעה בנים) ו-14 נשים, ועשרות נפצעו.¹²⁶ לשכונה נגרם נזק רב, לרבות לשמונה בניינים רבי קומות, למשרדים ממשלתיים ולרשתות חשמל, מים ותקשורת.¹²⁷

%D7%91%D7%A0%D7%95%D7%92%D7%A2-
 %D7%9C%D7%A2%D7%91%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%AA-
 %D7%97%D7%99%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%A0%D7%92%D7%93-
 %D7%A4%D7%9C%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%9D-
 %D7%95%D7%A8%D7%9B%D7%95%D7%A9%D7%9D-%D7%91-2021.pdf;
[https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%97%D7%A8%D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA/%D7%A8%D7%9E%D7%98%D7%9B%D7%9C-%D7%91%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%A8-%D7%9E%D7%91%D7%A7%D7%A8-%D7%A4%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%93-%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%9D-%D7%94%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%9D-%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%97%D7%A8/](https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%94%D7%A4%D7%A8%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%98%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A6%D7%91%D7%90%D7%99%D7%AA/%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99-%D7%A6%D7%95%D7%A7-%D7%90%D7%99%D7%AA%D7%9F/%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%9F-%D7%9E%D7%A1-6).

¹¹⁷ See e.g. in 2018 then Minister of Education Naftali Bennet stated, "If you don't mow the lawn, the lawn will mow you", referring to the need to carry out routine operations in Gaza to cull armed groups activity. See video in <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5340781,00.html>.

¹¹⁸ S/2021/463. See also [https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%97%D7%A8/](https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%97%D7%A8%D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA/%D7%A8%D7%9E%D7%98%D7%9B%D7%9C-%D7%91%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%A8-%D7%9E%D7%91%D7%A7%D7%A8-%D7%A4%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%93-%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%9D-%D7%94%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%9D-%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%97%D7%A8/).

¹¹⁹ See e.g. https://www.gov.il/en/departments/news/event_statement080822 and <https://www.gov.il/en/departments/news/event-statement-090523>.

¹²⁰ A/HRC/49/83, para.7.

¹²¹ See also A/HRC/49/83, para.3.

¹²² A/HRC/49/83, paras.7-8; <https://www.youtube.com/watch?v=pacxbPF1XNM>.

¹²³ A/HRC/49/25, para.11.

¹²⁴ A/75/333, para.7.

¹²⁵ Interviews on file.

¹²⁶ A/HRC/49/83, para.9 and documents on file.

¹²⁷ A/75/333, para.7.

56. לפי הדיווחים, כוחות הביטחון הישראליים ניסו לפגוע במנהרות תת-קרקעיות ובמרכז פיקוד תת-קרקעי המשמש את חמאס.¹²⁸ הוועדה בחנה מידע המצביע על כך שכוחות הביטחון הישראליים השתמשו בפצצות מונחות מדויקות מסוג JDAM MK 84 (GBU-31) לצורך התקפה זו.¹²⁹ פצצות אלה הן "מפצחות בונקרים" בעלות יכולות הרס וחדירה לעומק, הפוגעות ברחובות בסמוך לבניינים, ומובילות לקריסת בניינים. הוועדה מציינת כי לפי המשפט הבינלאומי, היה על כוחות הביטחון הישראליים לתת אזהרה מספקת לפני שימוש בפצצות מטען כבד באזור מאוכלס בצפיפות, מתוך הנחה כי אלה עלולות לגרום לנזק נרחב, כולל להרס מבנים.

57. המרכז הפלסטיני לזכויות האדם הגיש תלונה לפרקליט הצבאי הראשי, שהפנה את המקרה לבדיקה נוספת למנגנון הבירור המטכ"לי. בהתבסס על הנזק שנגרם לאובייקטים אזרחיים ועל מספר הנפגעים, הוועדה הגיעה למסקנה כי ההתקפה של כוחות הביטחון הישראליים ברחוב אל-וחדה גרמה לנזק נלווה לאזרחים שאיננו מידתי ביחס ליתרון הצבאי הצפוי. הוועדה מציינת גם כי כוחות הביטחון הישראליים לא נקטו אמצעי זהירות נאותים כדי לספק אזהרה מוקדמת יעילה לפני ההתקפות.

58. ב-9 במאי 2023 פתחו כוחות הביטחון הישראליים במבצע "מגן וחץ" שבמהלכו תקפו שלושה מפקדים בגדודי אל-קודס, הזרוע הצבאית של הג'יהאד האסלאמי בעזה.¹³⁰ במשך חמישה ימים ביצעו כוחות הביטחון הישראליים 323 תקיפות אוויריות במספר אתרים ברחבי עזה.¹³¹ ארגונים פלסטינים חמושים ירו לעבר ישראל יותר מ-1,200 רקטות ויותר מ-250 פצצות מרגמה. לפי הדיווחים כמעט 300 נפלו בשטח עזה, וכ-400 יורטו על ידי מערכת כיפת ברזל הישראלית.

59. כתוצאה מהתקיפה האווירית נהרגו 33 פלסטינים, בהם לפחות 12 אזרחים. לפי הדיווחים לפחות שלושה מההרוגים הפלסטינים נפגעו מרקטות שנורו מעזה ונפלו בשטח עזה.¹³² כ-100 יחידות דיור נהרסו ולעוד 125 יחידות נגרם נזק כבד. כמו כן ניוקו תשתיות חיוניות, כגון בתי ספר, מוסדות רפואיים ורשתות חשמל ומים.¹³³ יותר מ-1,100 פלסטינים נעקרו מבתיהם.¹³⁴ מעבר רפיח בין עזה למצרים נסגר, והרשויות הישראליות סגרו את שני המעברים בין עזה לישראל ומנעו כניסת מזון, ציוד רפואי ודלק לתחנת הכוח של עזה.

60. תקיפה אחת של כוחות הביטחון הישראליים, בשעה 02:00 בבוקר ב-9 במאי 2023, כוונה לבניין מגורים "אל-דאולי" והרגה את טארק עז אלדין, מפקד גדודי אל-קודס, ושני ילדיו (בן ובת) שהתגוררו בקומה החמישית.¹³⁵ כוחות הביטחון הישראליים הטילו שלוש פצצות על הבניין, אחת התפוצצה בדירתו של עז אלדין והשנייה התפוצצה בדירה בקומה השישית, והרגה שלושה אזרחים נוספים (שני גברים ואישה). הפצצה השלישית נחתה במרתף הבניין אך לא התפוצצה. במהלך התקיפה נפצעו שישה בני אדם נוספים, בהם שני ילדים ושתי נשים. לבניין המגורים נגרם נזק כבד, בעיקר בקומות החמישית והשישית, שהותיר אותו בלתי ראוי למגורים.

61. הוועדה שמעה עדויות מתושבים לפיהן הם לא קיבלו אזהרות לפני התקיפה. על פי מסמכים שנבדקו על ידי הוועדה, הבניין נפגע משלוש פצצות מסוג GBU-39B,¹³⁶ שנועדו להגביל את הנזק הנלווה לאזרחים והן אמורות להיות מסוגלות לבצע תקיפות ממוקדות.¹³⁷

62. ראש הממשלה בנימין נתניהו הצהיר זמן קצר לאחר התקיפות כי ההנהגה הבכירה של הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני בעזה הותקפה בהתקפת מנע כדי לסכל פיגועים עתידיים בישראל, וכי קיימת אפשרות

¹²⁸ <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-guardian-of-the-walls/operation-guardian-of-the-walls-1/>; <https://www.youtube.com/watch?v=rrYHge7tqsQ>. See also <https://www.idf.il/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D/2021/%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%99%D7%A7%D7%98-%D7%9E%D7%98%D7%A8%D7%95-%D7%AA%D7%A7%D7%A6%D7%99%D7%91-%D7%97%D7%9E%D7%90%D7%A1-%D7%9E%D7%A0%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%AA-%D7%98%D7%A8%D7%95%D7%A8-%D7%A2%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%97%D7%99%D7%A8-%D7%A2%D7%96%D7%94/>.

¹²⁹ <https://www.iaf.org.il/9076-51157-EN/IAF.aspx> and documents on file.

¹³⁰ <https://press.un.org/en/2023/sc15293.doc.htm>; <https://twitter.com/netanyahu/status/1655958518543818753?s=20>; <https://www.idf.il/en/mini-sites/operation-shield-and-arrow/operation-shield-and-arrow-live-updates-part-2>.

¹³¹ <https://press.un.org/en/2023/sc15293.doc.htm>.

¹³² <https://www.ochaopt.org/poc/2-15-may-2023>.

¹³³ <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-gaza-flash-update-5-1700-15-may-2023>; <https://press.un.org/en/2023/sc15293.doc.htm>.

¹³⁴ <https://press.un.org/en/2023/sc15293.doc.htm>.

¹³⁵ Interview on file.

¹³⁶ See also <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/6848/2023/en>.

¹³⁷ <https://www.idf.il/en/mini-sites/israeli-air-force/israeli-air-force-bombing-gaza-or-pinpoint-strikes>.

להרחיב את המערכה במידת הצורך.¹³⁸ כוחות הביטחון הישראליים הודיעו כי ננקטו צעדים למניעת פגיעה ב"בלתי מעורבים".¹³⁹ הג'האד האסלאמי מסר כי 11 מאנשיו נהרגו במהלך המבצע.¹⁴⁰

63. בהתבסס על הראיות שאספה הוועדה, היא סבורה כי הרשויות הישראליות וארגונים פלסטינים חמושים לא נקטו אמצעי זהירות יעילים כדי להימנע ככל האפשר מפגיעה באזרחים. בהתחשב במטרות הצבאיות ובנוק הנלווה של התקיפות, הוועדה הגיעה למסקנה כי הנזק והנפגעים שנגרמו כתוצאה מפעולות כוחות הביטחון הישראליים לא היו מידתיים ביחס ליתרון הצבאי, ולכן הפעולות מהוות פשע מלחמה.¹⁴¹ הוועדה מצאה כי מניעת הכנסת מזון ואספקה רפואית לעזה מהווה הפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי.¹⁴² הוועדה הגיעה גם למסקנה כי השימוש ברקטות ובפצצות מרגמה על-ידי ארגונים פלסטינים חמושים, שהם מטבעם חסרי הבחנה, מהווה הפרה של האיסור על התקפות חסרות הבחנה, ולכן הוא פשע מלחמה.¹⁴³

64. ביחס לתקיפה על בניין המגורים "אל-דאולי" ב-9 במאי 2023, הוועדה מוצאת שלמרות שיש לכוחות הביטחון הישראליים את היכולת להבטיח שלא ייגרמו נפגעים בקרב האוכלוסייה האזרחית, אמצעים כאלה לא הופעלו, ולכן נגרם נזק נלווה בלתי מידתי בקרב האזרחים, כולל מקרי מוות ופציעות מיותרים.

VI. מסקנות

65. הוועדה מצאה כי המיליטריזציה הגוברת של פעולות אכיפת החוק שמבצעת ישראל, וההתקפות החוזרות ונשנות על עזה, מכוונות לשמר את הכיבוש הבלתי חוקי של 56 השנים האחרונות באמצעות החלשת ההתנגדות לכיבוש, פיצול הלכידות הפוליטית, הכלכלית והחברתית הפלסטינית, שלילת ההגדרה העצמית הפלסטינית ובסופו של דבר - מניעת הקמתה של מדינה פלסטינית חופשית. בתוצאות ההרסניות של פשיטות צבאיות תדירות והתקפות אוויריות על עזה, ושל מבצעי אכיפת חוק בעלי אופי צבאי בגדה המערבית, לרבות ירושלים המזרחית, נושאים בעיקר אזרחים, עם מספר גדול והולך של הרוגים ופצועים. מציאות זו פוגעת באופן בלתי מידתי בגברים וילדים, שהם הקורבנות העיקריים, כמו גם בנשים וילדות הנושאות בנטל של הפיכתן למפרנסות ולמטפלות העיקריות.

66. בדו"ח הקודם לעצרת הכללית ציינה הוועדה כי בעוד שלישראל יש דאגות ביטחוניות לגיטימיות, יש לשקול אותן בהקשר של הכיבוש וחוסר איזון הכוחות החמור בין הכובשים לנכבשים. הכיבוש הישראלי המתמשך של השטח הפלסטיני הוליד מחאות שבהן פלסטינים עומדים על זכותם להגדרה עצמית ברחבי הגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, ועזה. הוועדה בחנה מידע רב בנוגע לפעולות שנקטו לצורך דיכוי הפגנות, והגיעה למסקנה כי הכוח המופעל נגד מפגינים פלסטינים כאמצעי לפיזור הפגנות הוא באופן תדיר מופרז ואינו הכרחי או מידתי. על גורמי אכיפת החוק לנהוג באיפוק כדי להגן על חיי אדם ולמזער את הפגיעה והנזק.

67. הוועדה מדגישה כי מותר להשתמש בכוח קטלני נגד מפגינים אך ורק בנסיבות שבהן הדבר נחוץ כדי למנוע סכנת חיים מיידית. הוועדה מציינת כי כאשר מפגינים נהרגים כתוצאה משימוש בכוח קטלני, על אף שלא נשקפה מהם סכנה מיידית לחיים או לפגיעה חמורה, פעולות אלה מפרות את הזכות לחיים

¹³⁸ <https://www.gov.il/en/departments/news/spoke-cabinet090523>;
https://www.gov.il/en/departments/news/spoke_south100523.

¹³⁹ <https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%9E%D7%92%D7%9F-%D7%95%D7%97%D7%A5/%D7%9B%D7%9C-%D7%94%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%AA/%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%9E%D7%92%D7%9F-%D7%95%D7%97%D7%A5-%D7%9E%D7%91%D7%A6%D7%A2-%D7%A2%D7%95%D7%98%D7%A3-%D7%A2%D7%96%D7%94-%D7%94%D7%A0%D7%97%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%A4%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%93-%D7%94%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%A3-%D7%A1%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%92%D7%99%D7%94%D7%90%D7%93-%D7%90%D7%A1%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%99-%D7%A4%D7%9C%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%99-%D7%92%D7%90%D7%A4-%D7%AA%D7%A7%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%98%D7%95%D7%A1%D7%99-%D7%A7%D7%A8%D7%91-%D7%A1%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%9C-%D7%AA%D7%A7%D7%99%D7%A4%D7%94-%D7%A2%D7%93%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9C%D7%99%D7%99%D7%91-%D7%9E%D7%AA%D7%92%D7%9C%D7%92%D7%9C%D7%AA/>.

¹⁴⁰ <https://saraya.ps/post/66382>.

¹⁴¹ <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1, Rule.14>.

¹⁴² Fourth Geneva Convention, art.55.

¹⁴³ <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1, Rules.11-13>.

ולשלמות גופנית ונפשית ועלולות להוות הרג שרירותי, ובהקשר של כיבוש, פשע מלחמה של הריגה בזדון.

68. הוועדה מצאה כי משטרת ישראל משתמשת בכוח מופרז ובאמצעים חסרי הבחנה כדי לפזר מפגינים בישראל ובגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים, וכתוצאה מכך נגרם נזק חמור לבני אדם, לרבות מוות ופציעות קבועות. הוועדה מציינת כי הרשויות הישראליות מונחות על ידי היררכיה ברורה של שיטות לפיזור הפגנות, כאשר התגובה הקטלנית ביותר, לרבות תחמושת חיה, מופעלת כנגד פלסטינים בגדה המערבית. למרות שמפגינים ישראלים יהודים נפצעו על ידי שוטרים בהפגנות בתוך ישראל, לרוב מדובר בפציעות שאינן מסכנות חיים.

69. ישראל מיישמת יותר ויותר את פרדיגמת פעולות האיבה במהלך פעולות של אכיפת החוק, לרבות דיכוי הפגנות בלתי אלימות, על אף חובתה להחיל בנסיבות אלה את פרדיגמת אכיפת החוק לפי משפט זכויות האדם הבינלאומי. הוועדה מדגישה כי ישראל מחויבת על פי המשפט הבינלאומי, בהיותה הכוח הכובש, להגן על האוכלוסייה הנמצאת תחת כיבושה. על הרשויות הישראליות לסיים את הכיבוש באופן מידי, ללא תנאים ובאופן מוחלט, ולהפסיק למנוע מהעם הפלסטיני לממש את זכותו להגדרה עצמית.

70. לכיבוש הבלתי חוקי המתמשך של השטח הפלסטיני נודעה השפעה ניכרת על חיייהם של ילדים פלסטינים, החווים הפרות חמורות של זכויות האדם, שחלקן עלולות להוות פשעים בינלאומיים. הוועדה מציינת כי שנת 2022 הייתה השנה הקטלנית ביותר עבור ילדים פלסטינים בגדה המערבית מזה למעלה מ-15 שנה. הוועדה אינה יכולה להבין מדוע, למרות שהשטח הפלסטיני הכבוש הוגדר כ"מצב מזדאג" ב-16 השנים האחרונות, ישראל מעולם לא נכללה בנספחים לדו"ח מזכ"ל האו"ם בנושא ילדים וסכסוכים מזוינים.

71. מספרם של מבצעי חיפוש ומעצר רחבי היקף, שמטרתם לשבש רשתות של ארגונים חמושים בגדה המערבית, הולך וגדל, בדומה למאות מבצעים מצומצמים יותר המכוונים נגד אנשים מסוימים. נראה כי מבצעי החיפוש והמעצר של כוחות הביטחון הישראלים בג'נין בשנת 2023 כללו שימוש לא הכרחי ולא מידתי בכוח. השימוש של הרשויות הישראליות בטרמינולוגיה הקשורה לחימה, במסוקים חמושים, התקפות מל"טים ויחידות קרביות צבאיות, וכמות וסוגי כוח האש שבהם נעשה שימוש, כל אלה הם עדות לכך שהרשויות הישראליות מיישמות את פרדיגמת פעולות האיבה במהלך פעולות של אכיפת החוק בגדה המערבית, בניגוד למשפט הבינלאומי.

72. הוועדה מציינת כי היישום הרחב של פרדיגמת פעולות האיבה במהלך פעולות של אכיפת החוק על ידי הרשויות הישראליות נועד להחיל את העקרון של השתתפות ישירה במעשי איבה על כלל האזרחים הפלסטינים המעורבים בכל פעולת התנגדות באשר היא, לרבות מחאה לגיטימית בלתי אלימה. אי ההבחנה בין פעולות אכיפת חוק לבין סכסוך מזוין מובילה להוראות פתיחה באש מתירניות הרבה יותר, אשר בתורן מובילות להרג ולפציעתם של אזרחים פלסטינים רבים יותר. הוועדה מצאה כי החלת פרדיגמת פעולות האיבה נועדה גם לצמצם את הצורך במתן דין וחשבון ולפטור את מדינת ישראל מאחריותה לתשלום פיצויים לקורבנות לפי החוק הישראלי.

73. השימוש הגובר בכוח במהלך פעולות כוחות הביטחון הישראלים בגדה המערבית מנציח סכבים של לחימה ממושכת ותורם להרג ופגיעה אינסופיים. פעולות אלה מעוררות מחאות, מעודדות התנגדות חמושה גדולה יותר ומובילות להתקפות נוספות של ארגונים פלסטינים חמושים נגד ישראלים או כוחות הביטחון הישראלים, אשר בתורן מובילות לפעולות צבאיות נוספות. לפיכך, השימוש בכוח נגד האוכלוסייה הפלסטינית הוא גורם המחמיר את הסכסוך, בנוסף להיותו גורם שורש שנמצא ביסוד הסכסוך.

74. לעתים קרובות מצדיקות הרשויות הישראליות את המבצעים הצבאיים בעזה ובגדה המערבית כהכרחיים לביטחון ולהרתעה, תוך שימוש באסטרטגיית "כיסוח הדשא"¹⁴⁴. בהתאם לכך, המבצעים הם יותר ויותר בעלי אופי מניעתי, מתבצעים בהעדר איום מידי, במטרה להסיר או לצמצם את יכולותיהם של ארגונים פלסטינים חמושים, ותוך פגיעה באוכלוסיות שלמות במקומות אזרחיים צפופים. הוועדה מצאה כי זה היה המניע מאחורי המבצע ביולי 2023 בג'נין וההתקפה על עזה ב-2023.

75. הוועדה מודאגת עמוקות מחוסר מתן דין וחשבון על ידי כל הגורמים הנושאים בחובה משפטיות ומכישלונם לספק סעדים יעילים לקורבנות בגין הפרות של המשפט הבינלאומי, לרבות משפט זכויות האדם והמשפט ההומניטרי, שבוצעו בשטח הפלסטיני הכבוש וממנו, ובמיוחד בעזה. כל הצדדים לסכסוך, לרבות ארגונים חמושים בעזה, חייבים לציית לכללים של המשפט הבינלאומי ההומניטרי ולמשפט זכויות האדם הבינלאומי.

76. בנוגע לפשיטות הצבאיות ולהתקפות האוויריות על עזה, הוועדה דוחה את השימוש שעשויות הרשויות הישראליות במניעה או הרתעה כבסיס המשפטי המצדיק פעולות אלה. הוועדה מוצאת כי לפעולות אלה הייתה השפעה הרסנית על אזרחים, אובייקטים אזרחיים ומבנים. התקפות ספציפיות

¹⁴⁴ See para 53 above.

שבוצעו במהלך פשיטות לתוך עזה בשנים 2021 ו-2023 לא היו מידתיות ביחס לצורך הצבאי ונעדרו מהן אמצעי הזהירות הנדרשים.

77. הוועדה הגיעה למסקנה כי יש לראות את הפשיטות הצבאיות והתקיפות האוויריות החוזרות ונשנות על עזה, שהן בבחינת אירוע שחוזר על עצמו בכל שנה, בהקשר הרחב יותר של הכיבוש הישראלי, אשר אין לישראל כוונה להפסיקו.¹⁴⁵ פעולות אלו עומדות בבסיס מדיניות ההפרדה והבידוד הישראלית בנוגע לעזה, והן המשך של מדיניות הסיפוח בפועל בגדה המערבית. השסע המדיני בין חמאס לרשות הפלסטינית שימש את הרשויות הישראליות לקידום מדיניות ההפרדה, הבידוד והפיצול במטרה להסיט את תשומת הלב מהכיבוש הקבוע ומהרג אזרחים, אשר הם אלה שנושאים בעול הסכסוך.

VI. המלצות

78. הוועדה ממליצה לממשלת ישראל:

- (א) להכיר ולכבד את זכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית;
- (ב) לקיים באופן מלא את חובותיה לפי המשפט הבינלאומי ולסיים ללא כל עיכוב ואחרי 56 שנים את הכיבוש שלה בשטח הפלסטיני ובגולן הסורי הכבוש;
- (ג) להפסיק את כל הבנייה וההרחבה של התנחלויות בגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, ולפעול ביעילות למניעת אלימות של מתנחלים נגד פלסטינים, לרבות על ידי מיצוי הדין עם מתנחלים ביחס למעשי האלימות שלהם;
- (ד) להבחין בבירור בין פעולות אכיפת חוק לבין פעולות איבה, ולהחיל את המסגרת המסדירה את דיני זכויות האדם הבינלאומיים על פעולות אכיפת חוק, בהתאם לחובותיה ככוח כובש ולאמנות הרלוונטיות;
- (ה) לספק סעדים יעילים בגין הפרות של משפט זכויות האדם הבינלאומי, לרבות פיצויים, השבת מצב לקדמותו, שיקום, התנצלויות פומביות ונקיטת צעדים על מנת להבטיח שהפרות מסוג זה לא יחזרו על עצמן בעתיד, ולהבטיח שכל האחראים להפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי ומשפט זכויות האדם הבינלאומי יישאו באחריות;

- (ו) לפרסם את הוראות הפתיחה באש של כוחות הביטחון הישראליים ומשטרת ישראל במלואן, בפרט ביחס לפיזור הפגנות; לבחון ולתקן את הוראות הפתיחה באש במטרה להגביל ולהסדיר בקפדנות את השימוש בכוח ואת השימוש בכוח קטלני, בהתאם לחובותיה של ישראל במשפט זכויות האדם הבינלאומי;
- (ז) ביחס לפעולותיה הצבאיות בעזה, לציית באופן מלא לחובותיה תחת המשפט הבינלאומי ההומניטרי, לרבות עקרונות היסוד של הבחנה, אמצעי זהירות ומידתיות, ולאסור על צורות לחימה הפוגעות באזרחים ואובייקטים אזרחיים ללא הבחנה, או גורמות נזק לא מידתי לאזרחים או לאובייקטים אזרחיים;
- (ח) להבטיח חקירות עצמאיות, יסודיות וללא משוא פנים של הפרות לכאורה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי בעזה;
- (ט) לשחרר את כל גופות הפלסטינים המוחזקות בידי ישראל ולהפסיק את מדיניות החזקת גופות ומניעת מידע מבני משפחה;
- (י) לשתף פעולה באופן מלא עם החקירה שמבצעת לשכת החקירות הפדרלית בארה"ב בנוגע למותה של שירין אבו עאקלה, ועם חקירת המצב במדינת פלסטין על ידי בית הדין הפלילי הבינלאומי;

79. הוועדה ממליצה למדינת פלסטין:

- (א) להבטיח כי כל האחראים להפרות של המשפט ההומניטרי הבינלאומי ומשפט זכויות האדם הבינלאומי יישאו באחריות, ולספק סעדים יעילים בגין הפרות אלה;

80. הוועדה ממליצה לרשויות בפועל ולארגונים החמושים בעזה:

¹⁴⁵ A/77/328, paras.76-77.

- (א) לציית באופן מלא למשפט הבינלאומי ההומניטרי ולמשפט זכויות האדם הבינלאומי, לרבות לעקרונות היסוד של הבחנה, אמצעי זהירות ומידתיות, ולאסור על שימוש באמצעי ובשיטות לחימה הפוגעים באזרחים ובאובייקטים אזרחיים ללא הבחנה, או שגורמים נזק בלתי מידתי לאזרחים או לאובייקטים אזרחיים;
- (ב) להפסיק כל ירי חסר הבחנה של רקטות, פצצות מרגמה וכל תחמושת אחרת לעבר אוכלוסייה אזרחית;
- (ג) לשחרר את גופות אזרחי מדינת ישראל המוחזקות בעזה;
- (ד) להבטיח כי כל האחראים להפרות של המשפט הבינלאומי ההומניטרי ומשפט זכויות האדם הבינלאומי יישאו באחריות;

81. הוועדה ממליצה לבית הדין הפלילי הבינלאומי:

- (א) לתת עדיפות לחקירת המצב במדינת פלסטין, לרבות זיהוי אלה שנושאים באחריות פיקודית בתקרית הריגתה של שירין אבו עאקלה, ובכל האירועים הנמצאים בתחום סמכותו של בית הדין הפלילי הבינלאומי;

82. הוועדה ממליצה למדינות החברות באו"ם:

- (א) להימנע מלהכיר, לתמוך, לעודד, לעזור או לסייע בכל הפרה של המשפט הבינלאומי המבוצעת בשטח הפלסטיני הכבוש, לרבות מזרח ירושלים, על ידי הרשויות הישראליות או קבוצות אחרות, בהתאם לחובותיהן של המדינות החברות לפי סעיף 1 המשותף לארבע אמנות ג'נבה וסעיפים 146, 147 ו-148 לאמנת ג'נבה הרביעית ואמנות זכויות האדם שמדינת ישראל ומדינת פלסטין הן צד להן;

83. הוועדה ממליצה למזכיר הכללי של האומות המאוחדות:

- (א) לכלול את ישראל בנספחים של הדו"ח השנתי הבא בנוגע לילדים וסכסוכים מזוינים, בהתאם להחלטת מועצת הביטחון 1379 (2001) ולהחלטות שבאו בעקבותיה, ולמסד את צוות המשימה המדינית לניטור ודיווח (CTFMR) בשטח הפלסטיני הכבוש.